

Bachelorthesis

Juni 2019

Noor Simons
Radboud Universiteit Nijmegen
Faculteit der Managementwetenschappen
Geografie, Planologie en Milieu

[INTEGRATIEKANSEN NEDERLAND]

Een onderzoek naar de rol van het project “Dichter bij huis” in de sociale integratie van vluchtelingen in de Nederlandse maatschappij.

Noor Simons
S4723058

Radboud Universiteit Nijmegen
Faculteit der Managementwetenschappen
Geografie, Planologie en Milieu
Aantal woorden: 21.320
Juni 2019

Begeleider
Dhr. P. Beckers

Radboud Universiteit

I Voorwoord

Voor u ligt het eindresultaat van mijn bachelorthesis ter afronding van de bachelor Geografie, Planologie en Milieu aan de Radboud Universiteit te Nijmegen. Deze scriptie bevat een onderzoek naar de rol van het project “Dichter bij huis” in de sociaal- culturele integratie van vluchtelingen in de Nederlandse maatschappij. In dit onderzoek ligt de focus op de case study “Dichter bij huis” in Tilburg. Verschillende interviews zijn afgelegd tijdens dit onderzoek. Het interview met de projectleider van “Dichter bij huis” op de locatie in Tilburg heeft een duidelijk beeld gevormd van de gedachte achter de opzet van het project. Aan de hand van de interviews met de deelnemers aan het project “Dichter bij huis” in Tilburg, de statushouders, is er uiteindelijk een conclusie gevormd waarin hun mening over het project naar voren komt.

Graag wil ik van deze gelegenheid gebruik maken om een aantal mensen te bedanken. Ten eerste wil ik mijn thesisbegeleider Pascal Beckers bedanken voor zijn begeleiding en feedback tijdens dit proces. Ook wil ik de heer Adolfs bedanken die mij geholpen heeft om in contact te komen met de respondenten. Uiteraard wil ik ook alle respondenten bedanken, want zonder hun tijd en moeite zou dit onderzoek niet hebben plaatsgevonden.

Ik wens u veel leesplezier toe!

Nijmegen, juni 2019

Noor Simons

II Inhoudsopgave

I Voorwoord.....	3
II Inhoudsopgave	4
III Samenvatting.....	6
1. Inleiding.....	8
1.1 Projectkader.....	8
1.2 Doelstelling	9
1.3 Vraagstelling	9
1.3.1 Hoofdvraag.....	9
1.3.2 Deelvragen	9
1.4 Relevantie	10
1.4.1 Maatschappelijke relevantie.....	10
1.4.2 Wetenschappelijke relevantie.....	10
1.5 Onderzoeksmodel	11
1.6 Leeswijzer	11
2. Theorie	12
2.1 Theoretisch kader.....	12
2.1.1 Vluchtelingen	12
2.1.2 Integratie.....	14
2.2 Conceptueel model	20
2.2.1 Operationalisatie	20
3. Methodiek	23
3.1 Onderzoeksbenadering	23
3.2 Onderzoeksstrategie	23
3.2.1 Bureauonderzoek	23
3.2.2 Case study	23
3.3 Onderzoeksmateriaal	24
3.3.1 Literatuurstudie.....	24
3.3.2 Interviews.....	24
3.4 Onderzoeksanalyse	26
3.5 Validiteit en betrouwbaarheid.....	27
3.6 Onderzoeksethiek	27
4. Case study.....	29
4.1 Dichter bij huis	29

4.2 Dichter bij huis in Tilburg.....	31
5. Resultaten.....	35
6. Conclusie & aanbevelingen	46
6.1 Conclusie.....	46
6.2 Aanbevelingen	47
6.3 Reflectie.....	48
7. Literatuurlijst	49
8. Bijlagen	55
Bijlage 1: Interviewguide Vluchtelingenwerk Zuid- Nederland	55
Bijlage 2: Interviewguide participanten “Dichter bij huis”	57

III Samenvatting

De afgelopen jaren is de wereld in rep en roer door de enorme hoeveelheid mensen die in beweging zijn. Naast de komst van alle reguliere migranten uit verschillende landen, zorgen vele brandhaarden wereldwijd voor een toename in asielaanvragen in onder andere Nederland. Voornamelijk de situatie in het Midden- Oosten zorgde in 2015 voor een enorme piek (CBS StatLine, 2017a; 2017b). Dit fenomeen zorgt voor veel onrust in Nederland en de meningen lopen ver uitelkaar. Aan de ene kant wil men de vluchtelingen een nieuw thuis bieden, maar aan de andere kant bestaat er een angst voor het onbekende. Hierdoor is integratie een onderwerp dat hoog op de politieke agenda staat (Dekker, Den Ridder, Mensink & Schrijver, 2016).

In de literatuur wordt integratie voornamelijk ingedeeld in structurele en sociale integratie (Dagevos, 2001; Penninx en Vermeulen, 1994). De sociale integratie is hierbij een voorwaarde voor de structurele integratie. Deze vorm van integratie staat dan ook centraal in dit onderzoek. Bij de sociale integratie gaat het om de mate waarin een individu zich op het gebied van sociaal netwerk, normen en waarden en taal zich blijft onderscheiden of zich aanpast aan de dominante cultuur aanwezig in de desbetreffende samenleving. Sociale netwerken zijn een belangrijke bron om toegang te verkrijgen tot sociale steun. Op basis van de theorie van Esser (2000) staan in dit onderzoek de volgende drie dimensies centraal: acculturatie, interactie en identificatie. Acculturatie gaat over veranderingen, cultureel en psychologisch, op de lange termijn die plaatsvinden door het contact tussen individuen afkomstig uit andere landen. Interactie betreft de sociale relaties die men heeft met zowel de eigen etnische groep als met de dominante groep in de desbetreffende samenleving. Identificatie is de dimensie die staat voor de verbondenheid van vluchtelingen met hun nieuwe samenleving. Deze dimensies zijn op basis van literatuur weer onderverdeeld in verschillende indicatoren.

Het project “Dichter bij huis” focust zich op de sociale integratie van vluchtelingen. Doel van dit project is om op wijkniveau de sociale integratie van statushouders te stimuleren door ze in contact te brengen met geboren Nederlanders uit hun wijk. Hierbij staat het creëren van sociale netwerken op een laagdrempelig niveau centraal (Vluchtelingenwerk, n.d.-b). Dit regionale project is in 2016 opgezet in Breda door Vluchtelingenwerk Zuid- Nederland. Vluchtelingenwerk Zuid- Nederland is een deelorganisatie die zich bezig houdt met de integratie van vluchtelingen in het zuiden van Nederland. Naast Breda heeft het project ook plaatsgevonden in Eindhoven en Tilburg (Medewerker, persoonlijke communicatie, 16 april 2019). In dit onderzoek ligt de focus op het project “Dichter bij huis” in Tilburg omdat het project hier het meest recent heeft plaatsgevonden, namelijk in september en oktober 2018. Dit maakte de kans op respondenten groter.

Tilburg heeft in 2015 een deel van de vluchtelingenstroom in Nederland opgevangen door noodopvanglocaties op te richten. Dit vroeg om een gerichte aanpak op het gebied van de integratie en participatie van vluchtelingen voor zowel destijds als met het oog gericht op de toekomst. Volgens de gemeente Tilburg (n.d.) vormen wijken en buurten het perfecte schaalniveau om vluchtelingen in staat te stellen kennis te maken met de samenleving en haar inwoners. Mede door deze kennis wilden zij zich inzetten om de potentie van de wijken maximaal te benutten. Om deze reden hebben zij aan Knooppunt Ruimhartig Tilburg gevraagd een aanpak te ontwikkelen die de lokale integratie zou bevorderen. Zij hebben hun kennis en expertise gebundeld met de kracht van Vluchtelingenwerk Zuid- Nederland en ContourdeTwern. Hieruit is het projectplan van “Dichter bij huis” voortgekomen.

Uiteindelijk heeft het project plaatsgevonden in wijkcentrum de Nieuwe Stede gelegen in de wijk Korvel in Tilburg. Deze wijk werd in 2014 bestempeld als aandachtswijk en sinds 2016 is de wijk gedegrademd naar focuswijk. De wijk bestaat voor twee derde uit huurwoningen en eengezinswoningen en 72% van de inwoners is autochtoon. Het overige deel kent een migratie-achtergrond. Daarbij is het gemiddelde inkomen in de wijk relatief laag vergeleken met andere

wijken in de gemeente Tilburg. Ook kent het een redelijk hoog percentage inwoners met een bijstandsuitkering. Deze kenmerken duiden op een redelijk arme wijk (CBS Statline, 2018).

Statushouders komen vooral terecht in wijken zoals Korvel. In wijken met gelijke kenmerken aan die van Korvel liggen namelijk de grootste voorraad goedkopere woningen. Het is echter wel een extra uitdaging voor de statushouders omdat deze wijken vaak bestempeld worden als sociaal zwak. Omdat statushouders een zwakke en gevoelige groep zijn op het gebied van sociale netwerken is de kans groot dat zij in een sociaal zwakke wijk zich niet positief kunnen ontwikkelen. Uiteraard draagt de komst van statushouders dan niet bij aan een vooruitstrevende ontwikkeling van de wijk. Het is echter niet de bedoeling dat er een vicieuze cirkel ontstaat door de komst van statushouders. Hier zag de gemeente Tilburg dus een kans om de betrokkenheid onder de bewoners in deze wijk te versterken. Ook de lokale partner, wijkcentrum de Nieuwe Stede, zag deze kans en besloot daarom het project “Dichter bij huis” in hun wijk tot uitvoering te brengen (Actieplan wijkaanpak Korvel 2016- 2018, n.d.; Actieplan wijkaanpak Korvelse hofjes 2016- 2018, n.d.).

Het doel van dit onderzoek is inzichten te verkrijgen in de sterke kanten en de verbeterpunten van het project “Dichter bij huis” die de sociale integratie van vluchtelingen in de Nederlandse maatschappij dient te bevorderen. Het is belangrijk om dit inzicht te verkrijgen, omdat zowel vluchtelingen- en integratieproblematiek steeds meer zal voorkomen in Nederland in de toekomst. Door onderzoek naar zulke projecten te doen kan er beter worden ingespeeld op de behoeftes van zowel statushouders als geboren Nederlanders om iedereen tevreden te stellen. Om deze doelstelling te bereiken zijn er vijf deelvragen opgesteld. De deelvragen zijn gebaseerd op het conceptueel model (acculturatie, interactie en identificatie) om een duidelijke structuur in het onderzoek te handhaven. De deelvragen zijn geformuleerd om de centrale hoofdvraag uiteindelijk te kunnen beantwoorden, deze luidt als volgt:

Op welke manier draagt het project “Dichter bij huis” bij aan de sociale integratie van vluchtelingen in de Nederlandse maatschappij?

Om een antwoord te kunnen formuleren op bovenstaande hoofdvraag heeft er bureauonderzoek en kwalitatief onderzoek door middel van interviews plaatsgevonden. Er heeft één interview plaatsgevonden met de projectleider van “Dichter bij huis” in Tilburg om meer achtergrondinformatie over het project te verkrijgen en de analyse in perspectief te kunnen plaatsen. Deze informatie is voornamelijk verwerkt in hoofdstuk 4 Case study. Daarnaast zijn er nog vijf interviews gehouden met de deelnemers van het project, de statushouders. In deze interviews stonden hun ervaringen met betrekking tot het project “Dichter bij huis” centraal. Deze resultaten zijn terug te vinden in hoofdstuk 5 Analyse.

In hoofdstuk 6 is er een uitgebreide conclusie gegeven op de hoofdvraag van het onderzoek. In dit onderzoek is sociale integratie ingedeeld in drie dimensies, namelijk: acculturatie, interactie en identificatie. Over het algemeen zijn de bevindingen positief en kan er worden geconcludeerd dat het project een positieve bijdrage heeft geleverd aan de sociale integratie van vluchtelingen. Het project heeft echter, op basis van de interviews met de deelnemers, op iedere dimensie een ander effect gehad. De grootste bijdrage is er geleverd aan het acculturatieproces, hierbij kwam naar voren dat leeftijd duidelijk een rol speelt. Deze bijdrage heeft positief doorgewerkt op het identificatieproces. Daarentegen zijn de respondenten sceptisch over de invloed van het project op het interactieproces. Tijdens het project was het contact stabiel, maar na afronding is dit verwaterd. Slechts één respondent was redelijk positief over de social bridges na afloop van het project. Hierdoor is het doel van het project om statushouders en geboren Nederlanders op wijkniveau met elkaar in contact te brengen niet behaald.

1. Inleiding

In dit hoofdstuk staat de algemene introductie op het onderwerp van dit onderzoek centraal. Ten eerste wordt het projectkader behandeld. Hierna volgen de doelstelling en de hoofdvraag en deelvragen. Hieruit volgen de maatschappelijke en wetenschappelijke relevantie. Er wordt afgesloten met een onderzoeksmodel en leeswijzer.

1.1 Projectkader

Volgens Castles, de Haas en Miller (2014) leven we midden in *'The age of migration'*. Wereldwijd is er tegenwoordig een ongekend aantal mensen in beweging. Onder meer door de onrust in het Midden- Oosten wagen veel mensen de oversteek naar Europa. In 2015 werd de piek van het asielaanvragen in Europa bereikt. In 2015 kreeg de Europese Unie namelijk te maken met ruim 1,25 miljoen asielaanvragen (Vluchtelingenwerk, 2016). Dit grote aantal vluchtelingen zorgt voor grote zorgen binnen de EU betreft de opvang, verdeling en integratie. Daarnaast heerst er een grote politieke verdeeldheid (Van Raalte, 2016). Dit zet de fundamenten van Europa onder druk. In Nederland stijgt het totaal aantal asielverzoeken in 2015 tot bijna 57 duizend, dit is het hoogste aantal sinds 1994 (CBS StatLine, 2017a; 2017b). Ook in Nederland lijkt de vluchtelingenproblematiek veel los te maken in de maatschappij. De meningen in het publieke debat lopen sterk uiteen. Nederland voelt zich gevangen tussen medemenselijkheid en de angst voor verlies. Aan de ene kant wil men de vluchtelingen verwelkomen en ondersteunen maar aan de andere kant bestaat er angst voor de problemen die het met zich mee kan brengen. Er bestaan grote zorgen over de opvang van deze grote aantallen migranten en de toenemende diversiteit in de samenleving. Men is bang dat het zal leiden tot onrust (Dekker, Den Ridder, Mensink & Schrijver, 2016). De angsten en zorgen die de migratie met zich meebrengt, heeft ervoor gezorgd dat het een kernthema is geworden van de huidige politieke discussies op zowel Europees als nationaal niveau.

Nederland kent een lange migratiegeschiedenis, dit heeft gezorgd voor een samenleving rijk aan diversiteit (Bokhorst, Bovens, Engbersen, & Jennissen, 2018). Uiteraard brengt dit migratievraagstuk veel uitdagingen met zich mee. Integratie is één van deze uitdagingen in het Nederlandse beleid en staat hoog op de politieke agenda. Integratiebeleid is van essentieel belang voor onze samenleving omdat je afkomst nooit je toekomst mag bepalen (Rijksoverheid, 2017).

In de loop der jaren is het integratieperspectief ontzettend veranderd (Duyvendank & Rijkschroeff, 2004). Na de eeuwwisseling werd er namelijk een culturele kloof zichtbaar tussen 'allochtonen' en 'autochtonen'. Er was onvrede over niet gedeelde normen en waarden. Dit leidde regelmatig tot botsingen en de sociaal- economische ongelijkheid moest worden weggewerkt door aanpassing aan de normen en waarden die in de Nederlandse samenleving centraal staan. Met de introductie van de Wet Inburgering sinds 2007 kreeg het integratiebeleid en de inburgering een meer verplichtend en officieel karakter. Sindsdien staat de inburgering in het integratieproces centraal (Ham & Van der Meer, 2012).

Volgens het Vluchtelingenverdrag van Genève (1951) is een vluchteling iemand die in het thuisland terecht angst heeft voor vervolging op grond van ras, godsdienst, nationaliteit of het deel uitmaken van een bepaalde maatschappelijke groep, en in het thuisland geen bescherming krijgt tegen deze vervolging. Om deze reden vluchten zijn uit het thuisland en verblijven zij in een ander land. Zodra een vluchteling in Nederland aankomt heeft deze persoon als doel het verkrijgen van een verblijfsvergunning. Na het verkrijgen van een verblijfsvergunning ontstaat er vaak een zwart gat waar zij in terecht komen. Het doel is dan bereikt. Maar de echte uitdaging moet dan nog beginnen: het opzetten van een nieuw leven en hier vorm aan gaan geven (Cortooms, Geerlings & Rengers, 2015). Het belangrijkste voor een vluchteling om efficiënt en effectief in te burgeren is dat ze zich Nederlander gaan voelen door het opbouwen van sociale netwerken. Cruz- Saco (2008) stelt dat interetnisch contact leidt tot meer kennis van normen, waarden en tradities van autochtonen. Deze kennis kan leiden tot het sneller leren van de taal waardoor vooroordelen en conflicten kunnen worden verminderd. Dit draagt bij aan het geluk en

welzijn van zowel de vluchteling als de maatschappij. Ook dient het sociaal actief zijn als opstapje naar economische deelname in de samenleving (Cortooms, Geerlings & Rengers, 2015).

Uit onderzoek van het COA (Centraal Orgaan opvang Asielzoekers) blijkt dat vluchtelingen een sociaal netwerk nodig hebben om op sociaal gebied actief te kunnen zijn. Veel vluchtelingen komen uit culturen waar sociale contacten vooral bestaan uit familiebanden. Eenmaal in Nederland moeten ze het vaak zonder deze connecties doen. Omdat ze zelf grote waarde hechten aan deze contacten is het voor hun integratie van belang om deze sociale netwerken te kunnen opbouwen (Cortooms, Geerlings & Rengers, 2015).

Om vluchtelingen de mogelijkheid te bieden om sociale netwerken te creëren is door Vluchtelingenwerk Zuid- Nederland het project “Dichter bij huis” opgericht. Vluchtelingenwerk is een organisatie die zich bezig houdt met de integratie van vluchtelingen. Eén onderdeel hiervan is het op regionaal niveau projecten op starten om bijvoorbeeld sociale integratie te stimuleren. Zodra vluchtelingen naar een eigen woning verhuizen komt er namelijk ontzettend veel op hun af: ze verhuizen naar een onbekende stad, beheersen de Nederlandse taal onvoldoende en krijgen met onbekende regelgeving te maken. Uiteraard krijgen ze hier maatschappelijke begeleiding in, maar het is ook van belang dat de vluchtelingen zelf sociale contacten gaan leggen. Daar is het project “Dichter bij huis” in Tilburg een voorbeeld van. Doel van dit project is om op wijkniveau de langdurige contacten tussen statushouders en Tilburgse inwoners te stimuleren. Door regelmatig samen te komen en actief dingen samen te ondernemen leert men elkaar kennen waardoor er begrip ontstaat. Op deze manier komt de integratie van beide kanten. Het creëren van sociale netwerken op een laagdrempelig niveau staat dus centraal (Vluchtelingenwerk, n.d.-b).

1.2 Doelstelling

Om relevante informatie te kunnen verzamelen die onderzoek betreft dit onderwerp kunnen verder helpen is de volgende doelstelling opgesteld:

Het doel van dit onderzoek is inzichten te verkrijgen in de sterke kanten en de verbeterpunten van het project “Dichter bij huis” die de sociale integratie van vluchtelingen in de Nederlandse maatschappij dient te bevorderen.

1.3 Vraagstelling

1.3.1 Hoofdvraag

Om de doelstelling te bereiken staat onderstaande hoofdvraag centraal in dit onderzoek:

Op welke manier draagt het project “Dichter bij huis” bij aan de sociale integratie van vluchtelingen in de Nederlandse maatschappij?

1.3.2 Deelvragen

Om de hoofdvraag te beantwoorden zijn de volgende deelvragen geformuleerd:

1. *Welke rol spelen sociale netwerken van vluchtelingen in hun integratie in Nederland?*
2. *Hoe ervaren de deelnemers aan het project “Dichter bij huis” hun sociale integratie in Nederland?*
3. *In hoeverre draagt het project “Dichter bij huis” bij aan het acculturatieproces van de deelnemers?*
4. *In hoeverre draagt het project “Dichter bij huis” bij aan het interactieproces van de deelnemers?*
5. *In hoeverre draagt het project “Dichter bij huis” bij aan het identificatieproces van de deelnemers?*

1.4 Relevantie

1.4.1 Maatschappelijke relevantie

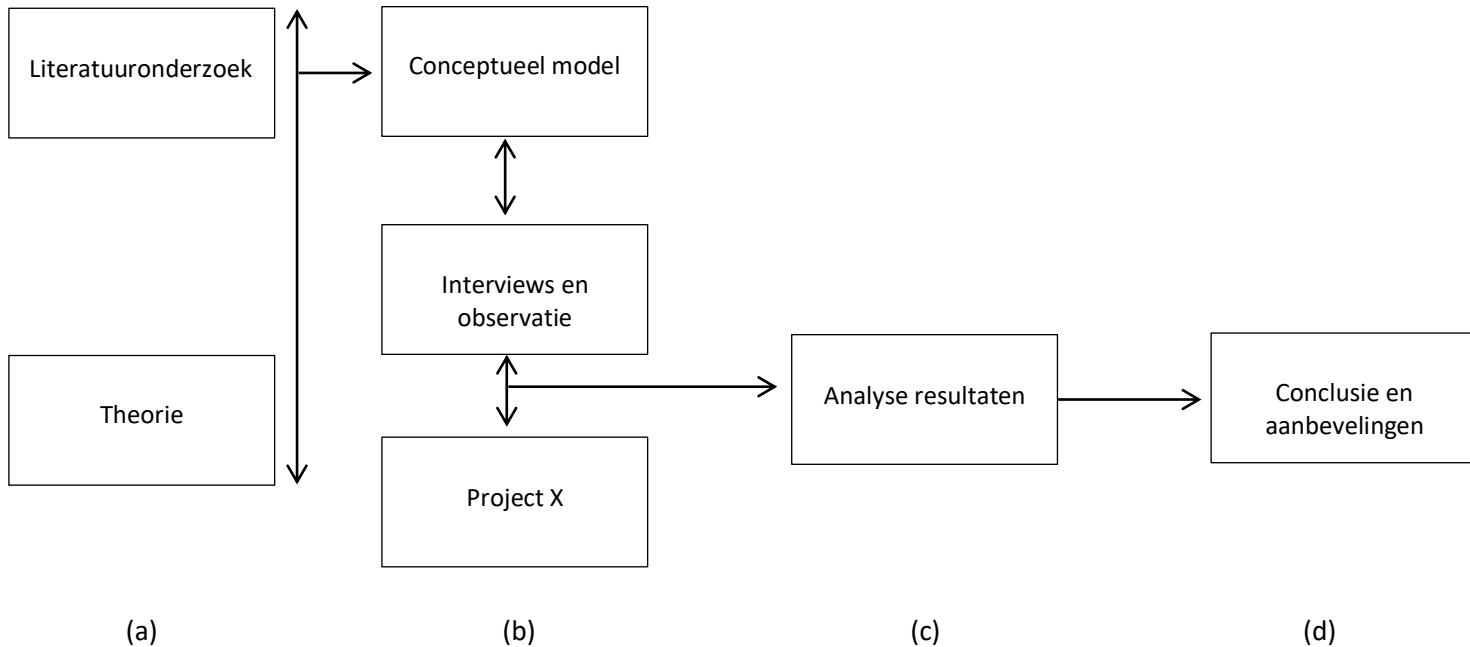
Nederland kent een lange geschiedenis van migranten, en in de toekomst zullen migranten naar Nederland blijven komen. Dit betekent dat het een fenomeen is dat zal blijven bestaan. Integratiebeleid is hierbij van groot belang en staat hoog op de politieke agenda. Het is een thema waar veel discussie over bestaat in Nederland met een grote verdeeldheid aan reacties. Nu de instroom van vluchtelingen is afgenomen, komen de aspecten integratie en participatie voorop te staan. Het integratiebeleid dient effectief en efficiënt te zijn om de tevredenheid in de maatschappij te stimuleren. Vanuit maatschappelijk perspectief is het van belang dat vluchtelingen zo snel mogelijk integreren en zich thuis voelen in de Nederlandse samenleving. Hierbij is het van belang dat de sociale integratie, het creëren van sociale netwerken, gestimuleerd wordt. Integreren is namelijk meer dan alleen de Nederlandse taal beheersen. Uit een studie van de Sociaal- Economische Raad (2017) blijkt dat er al een aantal jaar wordt ingezet op het versnellen van het integratieproces van vluchtelingen. Er dient gelijktijdig te worden gewerkt aan de verschillende aspecten van integratie om het proces zo snel als mogelijk te laten verlopen (Bakker, L., Dagevos, J., Engbersen, G., Jennissen, R., Klaver, J., Leerkes, a., Odé, A., 2015). De participatie van een groot deel van de vluchtelingen blijft namelijk achter waardoor het integratieproces vertraging oploopt. Vooral op lokaal niveau is er onvoldoende samenwerking en regie om dit proces te versnellen. De gemeentes dienen een regierol op zich te nemen om initiatieven te lanceren en beter op elkaar af te stemmen. Resultaten die voortkomen uit dit onderzoek naar de rol van het project “Dichter bij huis” bij de sociale integratie kunnen zowel sterke punten als verbeterpunten naar voren brengen. Deze komen het beleid ten goede en kunnen uiteindelijk de sociale integratie van vluchtelingen verbeteren.

1.4.2 Wetenschappelijke relevantie

Integratie is een begrip dat al decennia een rol speelt in de Nederlandse samenleving vanwege de lange migrantengeschiedenis. Wetenschappelijk gezien is in algemene zin reeds veel over dit begrip geschreven. Een groot deel van de bestaande literatuur focust zich op de structurele integratie van vluchtelingen en specifiek gericht op de economische integratie (De Haas & Fokkema, 2011). Volgens een onderzoek van Bakker et al (2015) gaat het echter niet goed met de integratie van vluchtelingen in Nederland. Volgens Dagevos & Odé (2016) ontbreekt het vluchtelingen aan sociale netwerken die hen helpen in het wegwijs maken in de Nederlandse samenleving, het vinden van werk en het volgen van passend onderwijs. Het onderzoek van het Sociaal en Cultureel Planbureau genaamd “Integratie in zicht?” (Andriessen & Huijnk, 2016) focust zich op acht verschillende aspecten van de integratie van migranten in Nederland. In dit onderzoek wordt ook besproken dat sociale netwerken van groot belang zijn in het integratieproces van vluchtelingen. De Vereniging van Nederlandse Gemeenten (2016) heeft onderzoek gedaan naar het belang van de gemeentelijke rol bij het ontwikkelen van initiatieven. Zij dienen op lokaal niveau de sociale integratie te bevorderen. Uit dit onderzoek komt duidelijk naar voren dat gemeenten een actieve en centrale rol op zich dienen te nemen om het sociale integratieproces van vluchtelingen op tempo te houden. Zij hebben een regietaak als het aankomt op het verbinden van mensen met elkaar. Dit heeft geresulteerd in het opzetten van lokale initiatieven zoals “Dichter bij huis”. Er zijn echter geen empirische studies gedaan naar het effect van deze projecten op het creëren van sociale netwerken voor vluchtelingen in de praktijk. Het effect van deze lokale projecten is nog redelijk onbekend terrein. Deze dient inzichtelijk te worden gemaakt om zich te kunnen verbeteren. De wetenschappelijke relevantie tracht dus om een lacune in de bestaande literatuur op te vullen.

1.5 Onderzoeksmodel

Het beantwoorden van de onderzoeksvragen is verlopen volgens de vier fasen uit het onderzoeksmodel gepresenteerd in figuur 1. Dit onderzoeksmodel is gebaseerd op het model van Doorewaard en Verschuren (2015).

Figuur 1. Onderzoeksmodel

Door middel van een (a) vooronderzoek die resulteert in een kritische literatuurbespreking is meer inzicht verkregen in begrippen die van belang zijn in dit onderzoek. Daarnaast is er ook theoriegericht onderzoek gedaan. Uit deze informatie is een (b) conceptueel model voortgekomen. Vanuit het conceptueel model is er in de praktijk veldwerk uitgevoerd, namelijk interviews gericht op het project “Dichter bij huis” als case study. Deze resultaten zijn (c) geanalyseerd. Hieruit is uiteindelijk een (d) conclusie geformuleerd die de hoofdvraag en deelvragen beantwoord.

1.6 Leeswijzer

De structuur van dit onderzoek is opgebouwd aan de hand van het onderzoeksmodel afgebeeld in figuur 1. Er is begonnen met een inleidend hoofdstuk ter introductie op het onderzoek. Na dit eerste hoofdstuk worden de theorieën afkomstig uit de kritische literatuurbespreking beschreven in hoofdstuk twee, genaamd het theoretisch kader. Hieruit volgt aan het eind van het hoofdstuk een conceptueel model. In hoofdstuk drie wordt de methodiek van het onderzoek beschreven; uitleg over hoe de theorie in de praktijk wordt getoetst en beargumenteren van de keuzes die gemaakt zijn. Aansluitend zal in hoofdstuk vier de case study “Dichter bij huis” die centraal staat in dit onderzoek worden besproken om meer diepgang te kunnen aanbrengen in de analyse. Deze zal ook in geografische context geplaatst worden. In hoofdstuk vijf wordt er een analyse gemaakt van de verkregen resultaten uit het veldwerk. Concluderend in hoofdstuk 6 worden de inzichten als antwoord op de hoofdvraag beschreven, inclusief aanbevelingen voor vervolgonderzoek en een reflectie op het gehele proces.

2. Theorie

In dit hoofdstuk wordt de context beschreven waarin het onderzoek plaatsvindt. De belangrijkste begrippen en theorieën met betrekking tot dit onderzoek worden toegelicht. Hierop is het onderzoek immers gebaseerd. De eerste paragraaf behandelt de verschillende begrippen en theorieën. In de tweede paragraaf worden de belangrijkste begrippen en relaties hiertussen gepresenteerd in een conceptueel model.

2.1 Theoretisch kader

2.1.1 Vluchtelingen

In de wereld van vluchtelingen worden veel verschillende benamingen gebruikt: asielzoeker, vluchteling, vreemdeling en statushouder. Vaak is het echter onduidelijk wanneer welke benaming gebruikt dient te worden. Omdat de definities van deze begrippen verschillend zijn is het in het belang van dit onderzoek om een duidelijk onderscheid te maken.

Zodra vluchtelingen in Nederland aankomen op zoek naar bescherming worden zij bestempeld als *asielzoeker*. Vanaf dit moment beginnen zij met hun asielprocedure en zijn zij in afwachting van het wel of niet krijgen van een verblijfstatus. Tijdens deze opvangperiode verblijven zij in een centrale opvang in Nederland. Tijdens de asielprocedure wordt de persoon onderzocht op zijn gezondheid, wordt zijn identiteit vastgesteld, wordt gekeken naar het land van herkomst, de reden van zijn vertrek en de reisroute die hij heeft afgelegd. Dit wordt allemaal meegenomen in de beslissing over de asielaanvraag (Vluchtelingenwerk, n.d.-a). Een asielzoeker kan worden gedefinieerd als een individu die toegelaten is tot het gastland en in afwachting is van een beslissing ten aanzien van het asielverzoek (Hartog & Zorlu, 2009). Belangrijk voor het verkrijgen van een verblijfsvergunning is dat zijn profiel overeenkomt met de “voorwaarden” die gesteld worden in het Vluchtelingenverdrag van de Verenigde Naties. Als dit wordt goedgekeurd ontvangt de asielzoeker zijn (voorlopige) verblijfsvergunning. Vanaf dit moment staat vast dat de asielzoeker daadwerkelijk een vluchteling is, hij of zij ontvangt een vluchtelingenstatus. Vanaf nu wordt de nieuwkomer pas aangemerkt als *vluchteling* en kunnen zij zichzelf als *statushouder* zien (Vluchtelingenwerk, n.d.-a).

Een vreemdeling is een persoon die niet in het bezit is van de Nederlandse nationaliteit en wordt hierdoor ook niet op grond van een wettelijke bepaling als Nederlander behandeld (UNCHR.org, 2016). Hierdoor is zowel een asielzoeker, vluchteling als statushouder een vreemdeling.

Zoals hierboven beschreven wordt het profiel van een nieuwkomer beoordeeld aan de hand van de voorwaarden die gehandhaafd worden in het Vluchtelingenverdrag van de Verenigde Naties. De belangen van vluchtelingen worden sinds 1950 behartigd door de United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR), dit is een orgaan van de Verenigde Naties. De UNHCR is opgezet in reactie op de displacement van mensen die plaatsvond als resultaat van de Tweede Wereldoorlog en het begin van de Koude Oorlog. De UNHCR hanteert de definitie van een vluchteling die voortkomt uit het Vluchtelingenverdrag van Genève: *“owing to a well-founded fear of being persecuted for reasons of race, religion, nationality, membership of a particular social group or political opinion, is outside the country of his nationality, and is unable to, or owing to such fear, is unwilling to avail himself of the protection of that country”* (UNCHR.org, 2016).

Er is echter vanuit de literatuur veel kritiek op deze definitie. Volgens Chimni (1998) wordt er een verschil gemaakt tussen Europese vluchtelingen en vluchtelingen uit de derde wereld. Reden van vertrek en het soort conflict waarin de vluchteling zich bevindt verschilt. Europese vluchtelingen hebben meestal een economische motivatie en vluchten voor interne conflicten. Bij vluchtelingen uit de derde wereld is het juist andersom: zij hebben een politieke motivatie en bevinden zich in

een internationaal conflict. Chimni vindt dat dit onderscheidt echter geen recht doet aan de situatie van vluchtelingen.

De definitie van de UNHCR maakt ook een verschil tussen economische en politieke vluchtelingen. Zij bieden enkel bescherming aan politieke vluchtelingen. Volgens Nyers (2013) wordt in de gehanteerde definitie economie gezien als apolitiek. Hierdoor hebben de economische vluchtelingen geen gegronde reden om hun land te verlaten en verliezen zij daarmee het recht om asiel aan te vragen. Het onderscheid gemaakt tussen economische en politieke vluchtelingen is echter gebaseerd op de veronderstellingen dat mensen vluchten wegens push- en pullfactoren. Pushfactoren zijn factoren die mensen wegdrijven uit een land en pullfactoren zijn factoren die mensen aantrekken om te migreren naar een land (Lee, 1966). Politieke vluchtelingen worden volgens deze omschrijving gedreven door pushfactoren, terwijl economische vluchtelingen gedreven worden om te migreren door pullfactoren. In het huidige beleid worden pushfactoren dus als gegronde reden gezien tot het aanvragen van asiel en pullfactoren niet.

Aangezien de definitie van de UNHCR voortkomt uit het Vluchtelingenverdrag van de Verenigde Naties, en wereldwijd gehanteerd wordt, is deze van toepassing in het onderzoek. Wel heeft de literatuur duidelijk gemaakt dat er rekening dient te worden gehouden met de genoemde kritiek die als kanttekeningen beschouwd kunnen worden.

In het traject van verblijf in een centrale opvang tot een baan vinden vier fases plaats: de asielprocedure, de statushouder in de centrale opvang, de statushouder woonachtig in de gemeente en de statushouder als onderdeel van de Nederlandse maatschappij. Iedere fase kent eigen wet- en regelgeving. Deze zijn van invloed op het integratieproces van de vluchteling.

Zodra een asielzoeker statushouder wordt kan men verhuizen uit de centrale opvang naar een aangewezen woning. De eerste vijf jaar kan de asielvergunning van een statushouder nog worden ingetrokken, mocht de situatie in het land van herkomst verbeteren. Mocht de asielaanvraag worden afgewezen, dan dient de asielzoeker Nederland te verlaten (Vluchtelingenwerk, n.d.-a). In dit geval heeft de asielzoeker nog 28 dagen recht om te verblijven in de centrale opvang. Dit kan gebruikt worden om zich voor te bereiden op de terugkeer of om in beroep te gaan tegen de beslissing die gemaakt is. De asielzoeker kan in beroep gaan bij de rechtbank, in hoger beroep gaan bij de Raad van State of naar het Europese Hof voor de Rechten van de Mens. Ook kan het zo zijn dat er nader onderzoek nodig. In deze situatie wordt er besloten tot een verlenging van de asielprocedure. Dit duurt maximaal een halfjaar en de asielzoeker blijft gedurende deze periode woonachtig in de centrale opvang (Butter, 2017).

In Nederland zijn er meerdere maatregelen in werking gebracht om asielzoekers tijdens hun opvangperiode al voor te bereiden op hun integratieproces in Nederland. Dit onder het motto van vroege integratie en participatie. Eén maatregel hiervan is dat er de mogelijkheid is voor asielzoekers om vrijwilligerswerk te verrichten. De zelfstandigheid van asielzoekers dient te worden bevorderd door hun toegang tot de arbeidsmarkt te verschaffen. Na een verblijf van een halfjaar mogen asielzoekers in Nederland gaan werken. Voorwaarde is dat de werkgever die de asielzoeker in dienst wil nemen een tewerkstellingsvergunning heeft. Toch zijn er een aantal redenen waarom asielzoekers vaak afzien van werken. In de praktijk wordt de toegang tot de arbeidsmarkt namelijk beperkt door de regel dat de asielzoeker maximaal 24 weken per jaar mag werken. Dit betekent dat de asielzoeker alleen kortdurend werk mag verrichten. Het vinden van werk is de verantwoordelijkheid van de asielzoeker zelf en het COA is hierbij geen bemiddelaar. Mocht een asielzoeker werk hebben, dan dienen zij een bijdrage te leveren aan de kosten van de centrale opvang. Daarnaast worden hun reiskosten niet vergoed en is het nauwelijks mogelijk te worden overgeplaatst of te blijven in een centrale opvang nabij hun werk (De Lange, 2017).

In het Regeerakkoord "Vertrouwen in de toekomst" is opgenomen dat kansrijke asielzoekers vanaf dag één van hun opvangperiode het recht hebben op NT2- taallessen van het COA. De asielzoekers met weinig kans op een verblijfsvergunning hebben geen recht op Nederlandse

les georganiseerd vanuit de overheid. Wel kunnen zij les krijgen van vrijwilligers op de centrale opvang. Minderjarige asielzoekers hebben vanaf hun eerste dag recht op onderwijs. Zij zullen les krijgen in de centrale opvang. Zodra een asielzoeker een verblijfsvergunning heeft gekregen begint het inburgeringsproces en dienen zij de Nederlandse taal te leren. Mocht de statushouder nog in de centrale opvang wonen, dan kan er worden deelgenomen aan het programma genaamd Voorinburgering. Deze maatregelen hebben bijgedragen aan een zinnigere invulling van de wachtperiode van asielzoekers en statushouders tijdens hun wachtperiode in de centrale opvang. Dit betekent echter niet dat er voor iedereen sprake is van een betere start van hun integratie (Werkgroep vluchtelingen en werk, 2018).

Een meerderjarige statushouder is verplicht binnen drie jaar een inburgeringsexamen te doen. Analfabeten krijgen standaard twee jaar extra de tijd. Verlenging door niet- analfabeten kan worden aangevraagd in een situatie van medische of andere dringende ernst. Doel van deze verplichting is het stimuleren van de statushouders om te participeren in de samenleving en dat ze zo snel mogelijk economisch onafhankelijk worden. Hoe men zich voorbereid op het inburgeringsexamen is irrelevant. Het volgen van bepaalde cursussen is namelijk niet verplicht. Het streven van het kabinet is om statushouders die onvoldoende inzet tonen en onvoldoende meewerken minder kans te geven op een permanente verblijfsvergunning (Butter, 2017).

Eén benadering die voornamelijk gehanteerd wordt is de work first benadering. Hierbij worden de statushouders zo snel als mogelijk geholpen aan een baan onafhankelijk van hun ambities of vaardigheden. Vaak betreft het ongeschoold werk. Het doel hiervan is om op het huidige moment actief te blijven en niet het aangaan van een langdurige, stabiele carrière. Voor statushouders is het lastig om gelijktijdig een inburgeringscursus te volgen, een sociaal netwerk op te bouwen en op zoek te gaan naar werk. Vaak kan dit ook niet gecombineerd worden omdat werk en inburgeringscursussen overdag plaatsvinden. Het maatschappelijke klimaat dient dus aangepast te worden zodat er meer mogelijkheden ontstaan voor statushouders. De organisaties die hiervoor aangesteld worden, noemt men kwartiermakers (De Lange, 2017).

2.1.2 Integratie

Integratie is een veelvoorkomend begrip dat meerdere betekenissen kan hebben. De betekenis is afhankelijk van het perspectief, de belangen, assumpties en waarden die men eraan hecht. Favell (1998) ziet integratie als een paraplu waar een veelvoud aan processen en domeinen tot behoren. Het begrip wordt nauwelijks eenduidig gebruikt in de literatuur, dit maakt het een moeilijk concept. Vaak wordt er wel globaal een onderscheid gemaakt. Integratie wordt veelal onderverdeeld in de volgende twee verschillende componenten: structurele en sociaal- culturele integratie (Dagevos, 2001; Penninx & Vermeulen, 1994). In de literatuur is er al vrij veel onderzoek gedaan naar structurele integratie in vergelijking met sociaal- culturele integratie. De reden hiervoor is dat de definitie van dit begrip minder complex is. Het kan eenvoudiger met woorden worden gedefinieerd en makkelijker met indicatoren meetbaar worden gemaakt. Het empirisch vaststellen van het begrip sociaal- culturele integratie is lastiger. De omschrijvingen zijn breed en hierdoor vaag. De keuze van indicatoren wordt hierdoor ook bemoeilijkt (Dagevos, 2001).

Beide hebben dus voor- en nadelen met betrekking tot hun toepassing in dit onderzoek. Over structurele integratie is al veel bekend in de literatuur, dit maakt de toegang tot informatie eenvoudiger. Dit maakt het echter ook minder relevant om onderzoek naar te doen. Over de sociaal- culturele integratie is minder bekend waardoor dit onderzoek meer kan toevoegen aan zowel de maatschappelijke als de wetenschappelijke relevantie.

Structurele integratie

Met structurele integratie heeft men het volgens Dagevos (2001) over de onderwijspositie, positie op de arbeidsmarkt en de mate van vestiging in concentratiewijken. Ofwel de volwaardige deelname aan maatschappelijke instituties (Penninx & Vermeulen, 1994). Het is bekend dat vluchtelingen over het algemeen een lagere opleidingsniveau hebben dan autochtonen. Zowel

tussen de diverse etnische groepen als tussen leeftijdscategorieën, geslacht en migratietype zijn grote verschillen zichtbaar. Gegevens wijzen op een verbetering van de onderwijspositie van minderheden. Het niveau van autochtone jongeren is echter ook verbeterd, hierdoor blijft er een zichtbare achterstand. Wel lijkt dit verschil langzaamaan steeds kleiner te worden (Dagevos, 2001). Vaak wordt de positie op de arbeidsmarkt als belangrijkste element van de structurele integratie gezien. Ook hier zijn verschillen zichtbaar tussen etnische groepen, geslacht en opleidingsniveau. Als men kijkt naar de vestigingspatronen van vluchtelingen vindt er invasie en successie plaats. Vluchtelingen wonen geconcentreerd in oude, verpauperde wijken die door de autochtonen zijn verlaten. Zodra vluchtelingen een betere positie in de maatschappij hebben bereikt zullen zij verhuizen richting wijken met een betere status. Deze plekken zullen weer worden ingenomen door nieuwe vluchtelingen. Dit proces van invasie en successie zal zich blijven herhalen.

Bij vluchtelingen zonder verblijfsstatus is er nauwelijks tot geen sprake van structurele integratie. Zij krijgen tijdens hun asielprocedure niet de mogelijkheid om op deze belangrijke maatschappelijke beleidsterreinen een goede sociale positie te verwerven. Pinto (1994) kijkt naar integratie als een concept waarbij de zelfredzaamheid in de samenleving centraal staat. Net zoals Dagevos stelt Pinto dat het hebben van werk belangrijker is dan het kennen van de weg en het spreken van de taal. Door de participatie in de samenleving zal de segregatie namelijk afnemen waardoor er meer kansen bestaan. Volgens Pinto zou participatiebeleid boven integratiebeleid moeten staan.

Sociaal- culturele integratie

Bij sociaal- culturele integratie gaat het volgens Penninx en Vermeulen (1994) om de sociale contacten die vluchtelingen onderhouden met de samenleving en de culturele aanpassing aan de maatschappij. Het betreft de mate waarin een individu zich op het gebied van sociaal netwerk, normen en waarden en taal blijft onderscheiden of aanpast aan de meerderheidsgroep in de samenleving. De sociaal- culturele vaardigheden kan door de vluchtelingen worden ingezet als sociaal kapitaal om een betere positie in de maatschappij te verwerven (Dagevos, 2001). Vluchtelingen maken gebruik van hun sociale netwerken in hun zoektocht naar het vinden van een baan. Putnam (2000) zegt hierover het volgende: *“One pervasive strategem of ambitious job seekers is ‘networking’, for most of us get our jobs because of whom we know, not what we know; that is our social capital, not our human capital”* (p.20). Deze theorieën vullen elkaar aan en hieruit volgt dat een bepaalde mate van sociaal- culturele integratie als een voorwaarde wordt gezien voor structurele integratie. Sociaal- culturele integratie wordt dus als een basisvoorwaarde gezien waarop verder gebouwd kan worden. Daarom staat deze vorm van integratie centraal in dit onderzoek.

In sociaal- culturele integratie staat de interculturele dialoog centraal. De interculturele dialoog bevordert namelijk deze vorm van integratie. De filosoof Panikkar (1998) houdt zich bezig met de manier waarop mensen van verschillende culturen met elkaar in dialoog kunnen treden. Volgens Panikkar is het van belang dat er wordt gekeken naar de universele behoeften van elkaar en op welke wijze men deze vorm geeft. Vanuit hier kan de cultuur worden begrepen. In dit proces is het vooral belangrijk dat men vooroordelen achterwege laat en zich niet superieur ten opzichte van elkaar voelt. De filosoof Mall (1998) focust zich voornamelijk op de voorwaarden voor deze interculturele dialoog. Volgens hem is het belangrijk dat monocentrisch denken wordt omgezet in polycentrisch denken. Men denkt niet alleen aan zichzelf, maar ook aan anderen. Door deze manier van denken en een open houding ontstaat een universele rationaliteit waardoor men in staat is zich te kunnen verplaatsen in een andere cultuur. Zowel Panikkar (1998) en Mall (1998) laten zien dat de interculturele dialoog van belang is. Om dit succesvol te laten verlopen is gelijkwaardigheid tussen beide partijen van groot belang. Hierbij dient integratie van beide kanten te worden gefaciliteerd, zowel van de kant van de vluchtelingen als van de huidige inwoners in de maatschappij.

Interetnisch contact geeft de mogelijkheid om begrip voor elkaar op te bouwen en vermindert vooroordelen die men voor elkaar heeft. Volgens de sociale contacttheorie van Allport (1954) leidt interetnisch contact tot een vermindering van etnisch conflict. Vooroordelen ontstaan namelijk omdat andere groepen elkaar niet kennen en hierdoor geen realistisch beeld van elkaar hebben. Dit heeft tot gevolg dat beide groepen de ander gaan generaliseren. Zodra men met elkaar in contact treedt en met elkaar communiceert is de kans op begrip en acceptatie groter. Aan beide kanten wordt dan de kans gegeven om de ander te begrijpen. Dit betekent dat interetnisch contact een positieve bijdrage levert aan het samenwonen naast elkaar en het bevorderen van een multiculturele samenleving (Hamberger & Hewstone, 1997; Brown & Hewstone, in Brown & Hewstone, 1986). Om optimaal gebruik te kunnen maken van interetnisch contact zijn er enkele voorwaarden waaraan het contact dient te voldoen. De eerste voorwaarde is dat er sprake is van een gelijke status op interactieniveau. Bij Panikkar (1998) en Mall (1998) speelt gelijkwaardigheid ook een belangrijke rol om interetnisch contact te optimaliseren. De tweede voorwaarde is het hebben van gemeenschappelijke doelen. Hierbij spelen gemeenschappelijk belang en afhankelijkheid een belangrijke rol. De derde voorwaarde is dat er steun is van institutionele autoriteiten. Deze instituties dienen de eerste twee genoemde voorwaarden te waarborgen. De vierde voorwaarde is samenwerking. Het contact ontstaat in een bepaalde situatie en samen dient men hier aan te werken (Allport, 1954).

Veenman (1994, 1995) hanteert een onderscheid in informele participatie en oriëntatie. Beide aspecten verklaren de sociaal- culturele integratie en daarmee de etnische- culturele positie van de vluchtelingen. Bij de informele participatie gaat het om contacten met autochtonen en bij informele oriëntatie duidt hij op de verkenning van de Nederlandse omgeving. In deze theorie ontbreken echter belangrijke aspecten van de sociaal- culturele integratie. Esser (2000) vult deze termen aan met zijn theorie. Sociaal- culturele integratie is volgens Esser namelijk een proces dat beïnvloed wordt door drie aspecten: acculturatie, interactie en identificatie.

Acculturatie

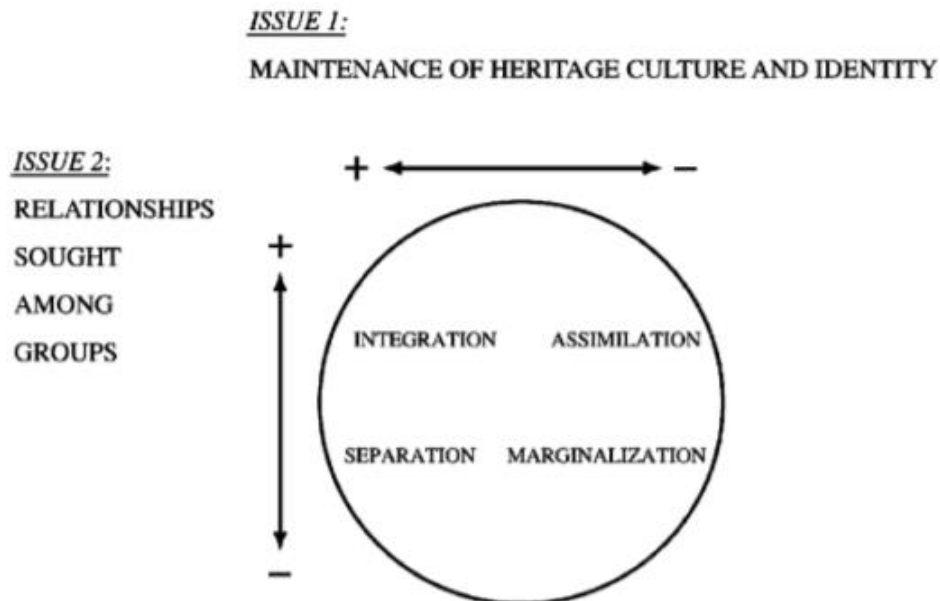
Het acculturatieproces gaat over culturele en psychologische veranderingen als het gevolg van contact tussen individuen afkomstig uit een ander land. Dit zijn veranderingen die plaatsvinden op de lange termijn (Berry, 2005). Acculturatie wordt ook wel culturele integratie genoemd (Verkuyten, 2014). De klassieke definitie van acculturatie vindt zijn oorsprong in de antropologie. Zij hanteren acculturatie als de cultuurverandering die resulteert uit doorlopend contact tussen twee verschillende groepen (Linton, Herskovits & Redfield, 1936). Een definitie die meer gericht is op migranten is het proces waarin vluchtelingen zich hebben ontwikkeld in een bepaalde cultuur, als gevolg van migratie, zich moeten aanpassen aan een nieuwe cultuur.

Volgens het huidige nationale acculturatiebeleid van Nederland dienen vluchtelingen zich aan te passen aan de Nederlandse cultuur. Bij acculturatie ligt de focus op de culturele aanpassing aan het land. Het gaat hierbij om de kennis en vaardigheden die vluchtelingen verworven hebben om efficiënt deel te kunnen nemen in de samenleving. Dit zijn vormen van menselijk kapitaal waarin geïnvesteerd dient te worden om maximale participatie te bereiken. Vluchtelingen dienen de taal te beheersen, kennis te hebben van normen en waarden en op de hoogte te zijn van de wet- en regelgeving in het land. Alleen op deze manier zijn vluchtelingen in staat om volledig te kunnen anticiperen op situaties (Esser, 2000). De benadering van Kim (2008) sluit hierbij aan. Kim definieert acculturalisatie als de interculturele communicatie en het leren van een nieuwe cultuur. Hij voegt hieraan toe dat het een proces is dat niet automatisch plaatsvindt. Vluchtelingen worden hierin namelijk vrijgelaten, het is dus gebaseerd op de interesses en behoeftes van de persoon.

Berry (2005) onderscheidt in de acculturatiestrategieën twee dimensies die hij als volgt in twee vragen formuleert:

1. Vindt men het van belang om de culturele identiteit en cultuur van het land van herkomst te behouden?
2. Vindt men het van belang om relaties te onderhouden met de dominante groep in de samenleving?

Uit deze twee dimensies komen vier acculturatiestrategieën naar voren: integratie, assimilatie, segregatie en marginalisatie. Deze zijn te zien in figuur 2.

Figuur 2. [Acculturatiemodel van Berry]. Overgenomen van Berry, 2005.

Assimilatie en integratie zijn hierbij twee belangrijke manieren om het acculturatieproces te bevorderen. Assimilatie betekent het opgeven van de eigen cultuur om onderdeel uit te gaan maken van de maatschappij waarin men zich bevindt, ook wel de dominante samenleving genoemd. Men streeft er dan niet naar om de identiteit en cultuur van het land van herkomst te behouden. Daartegenover staat segregatie. Bij segregatie vindt het tegenovergestelde plaats. Men hecht dan waarde aan de cultuur en identiteit van het land van herkomst. Integratie betreft zowel het behouden van de eigen cultuur als het toetreden tot de maatschappij waar men nu onderdeel van uitmaakt. Van marginalisatie kan gesproken worden als men geen contact wil met de dominante samenleving én geen kansen ziet om zich te hechten aan de cultuur uit het land van herkomst. Assimilatie wordt door Kim (2008) beschreven als het deculturalisatie proces. Burke stelt dit als *"no construction without deconstruction"* (in Kim, 2008, p. 363).

Men kan stellen dat individuen de vrijheid hebben om zelf een keuze te maken betreft acculturatiestrategie (Kim, 2008). Toch is dit in de realiteit niet altijd het geval. De samenleving kan namelijk bepaalde vormen van acculturatie stimuleren of juist obstakels opwerpen. Integratie kan alleen bereikt worden wanneer de samenleving openstaat voor vluchtelingen (Berry, 2005). Uit onderzoek is gebleken dat vluchtelingen een voorkeur hebben voor integratie en segregatie en de dominante samenleving voor assimilatie en integratie (Verkuyten, 2014).

Het beleid in Nederland is door de jaren heen vaak veranderd. In de jaren 90 lag de nadruk op integratie met behoud van eigen identiteit. Maar in 2002 is deze focus verschoven naar assimilatie. Vluchtelingen dienen zich na het verkrijgen van een verblijfstatus aan te passen aan de Nederlandse cultuur door middel van inburgering (Brug, Fennema, Heerden & Lange, 2009).

Het bestaan van aparte etnische groepen wordt in deze maatschappij als onwenselijk gezien. Het maken van investeringen in interetnische contacten zouden sociaal- economische lijnen moeten vervagen waardoor er meer eenheid zal ontstaan (Dagevos & Gijsberts, 2008).

Bhatia en Ram (2009) beargumenteren dat er in studies een dominant idee heerst dat vluchtelingen een algemeen proces van acculturatie doormaken. Zij leveren kritiek op de universele modellen die gebruikt worden zoals het acculturatiemodel van Berry (2005). Zij willen dat men hier afstand van neemt zodat er ruimte ontstaat om de dynamiek van acculturatie te kunnen waarnemen. Ook Chirkov (2009) levert kritiek op de bestaande studies betreft acculturatie. Dit proces wordt voornamelijk kwantitatief onderzocht. Volgens hem kan acculturatie het beste kwalitatief onderzocht worden zodat de belevingswereld van vluchtelingen kan worden meegenomen. De dynamiek van acculturatie kan alleen begrepen worden als men praat met vluchtelingen door middel van interviews en hun verhalen worden geanalyseerd. Daarbij stelt Verkuyten (2014) dat het belangrijk is om een onderscheid te maken tussen het publieke en private domein. In beide domeinen kunnen vluchtelingen namelijk een andere voorkeur hebben. In het acculturatiemodel van Berry (2005) komt dit niet ter sprake.

Interactie

Interactie gaat over de sociale relaties die men heeft met zowel de eigen etnische groep als met de dominante groep in de samenleving. Hiermee wordt de sociale integratie bedoeld (Verkuyten, 2014). Volgens Esser (2000) betreft het de wederzijdse uitwisseling van kennis en informatie als gevolg van deze sociale relaties. De hoeveelheid sociale contacten kan worden gezien als sociaal kapitaal. Dit beïnvloedt de toegang tot middelen of voorzieningen en bepaalt dus de deelname aan het sociale leven in het gastland. Hiermee kan de kloof tussen de lokale bevolking en de nieuwkomers verkleind worden (Esser, 2000). Dit concept is eerder benoemd door de filosofen Panikkar (1998) en Mall (1998) als interculturele dialoog. Ook zij stelden dat het van belang is dat men met elkaar in contact komt zodat men elkaar en hun cultuur daadwerkelijk kan begrijpen. Volgens Bourdieu (1986) is sociaal kapitaal het geheel van hulpbronnen dat voortkomt uit het hebben van formele en informele sociale netwerken. In sociale netwerken dient constant geïnvesteerd te worden omdat het geen natuurlijk gegeven is. In sommige situaties moet men er ook iets voor opgeven. Robert Putnam (2000) bekijkt sociale interactie door middel van de social capital theory. Het belangrijkste punt uit deze theorie is dat sociale contacten die resulteren in netwerken waarde hebben. Hoe groter het sociale netwerk van iemand is, hoe meer dezelfde opvattingen men deelt, des te rijker het sociaal kapitaal van die persoon is: "It's not what you know that counts, but who you know" (Field, 2008, p.3). Door sociaal kapitaal verkrijgt het individu kennis en informatie, een gevoel van veiligheid en vertrouwen en het gevoel van waardering. Hiermee zullen beide kanten, zowel vluchteling als Nederlander, op gelijkwaardig niveau elkaar leren kennen waardoor een gevoel van superioriteit achterwege blijft.

Sociaal kapitaal heeft niet alleen positieve aspecten. De negatieve effecten zijn de schaduwzijde van de positieve aspecten van sociaal kapitaal. Sociale netwerken kunnen namelijk ook een bron van uitsluiting en discriminatie vormen. Men gaat namelijk minder snel vertrouwensrelaties aan met mensen die deel uit maken van een andere etnische groep (Field, 2008). Het lid zijn van een bepaald netwerk kan ervoor zorgen dat men niet of onvoldoende in staat is om te klimmen op de maatschappelijke ladder. Vaak is er namelijk sprake van een eenzijdige samenstelling. Het vertrouwen in de eigen etnische groep gaat vaak samen met wantrouwen in andere etnische groepen. Dit heeft een sterke, interne gerichtheid tot gevolg (Smets & Ten Kate, 2008). Ook is het aangetoond dat mensen met een minimum inkomen minder sociale contacten hebben omdat zij minder in de gelegenheid zijn om familie en vrienden te bezoeken. Dit negatieve effect wordt de inkrimping van sociale netwerken genoemd. Voor deze groep zijn sociale contacten juist van belang omdat zij aan hun steun kunnen ondervinden (Engbersen, Snel & Ypeij, 2002).

Identificatie

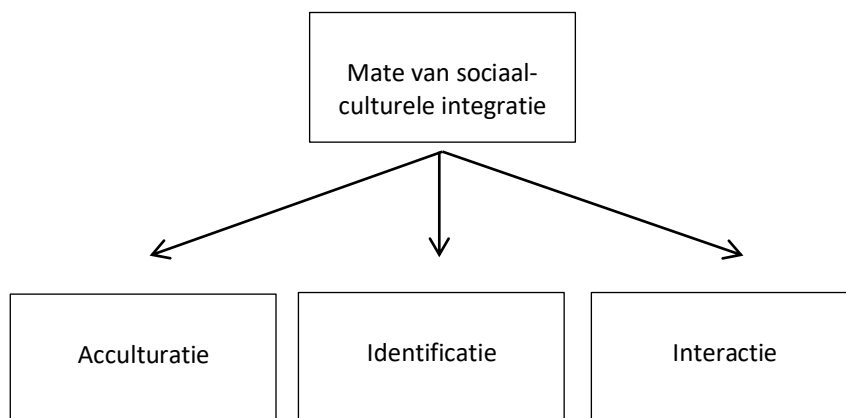
Individueen worden ingedeeld in een bepaalde cultuur waartoe zij behoren. Dit staat voor de positie die men inneemt in de samenleving. Mensen hebben de emotionele behoefte om ergens bij te horen, dit wordt *belonging* genoemd. Het aspect identificatie gaat om de verbondenheid van vluchtelingen met hun nieuwe samenleving. De mate waarin men zich thuisvoelt. Dit betreft de mentale en emotionele relatie tussen de vluchteling en de omgeving. Deze relatie wordt vaak uitgedrukt als een gevoel van nationale trots of verbondenheid met andere leden van de samenleving (Esser, 2000). Identificatie wordt ook aangeduid als psychologische integratie. Deze vorm van integratie wordt vaak gezien als de laatste stap in het proces. Daarnaast wordt het ook gezien als de lastigste stap.

Zodra vluchtelingen hun thuisland verlaten vindt er een verstoring plaats in hun sociale wereld. Het ontbreken van een sociaal netwerk zorgt ervoor dat men het gevoel van *belonging* mist (Marx, 1990). Vluchtelingen proberen dit gevoel van *belonging* weer terug te vinden in hun nieuwe omgeving. Het identificatieproces is echter lastig, omdat vluchtelingen zelf niet weten waar ze toe behoren. Ook is er sprake van externe factoren die het identificatieproces bemoeilijken: *“mainstream society perceives them as an outsider who has another place of origin and another place of belonging”* (Kebede, 2010, p.4). Veel vluchtelingen identificeren zich niet met de dominante cultuur maar integreren wel op het gebied van acculturatie en interactie. Ook is identificatie met de eigen etnische groep van groot belang. Dit heeft namelijk een positief effect op de werkprestaties, vriendschappen, zelfvertrouwen en de mentale gesteldheid. Ook gaat het gepaard met openheid naar andere culturen en het beter accepteren van andere culturen (Verkuyten, 2014).

Een belangrijke theorie op het gebied van identificatie komt uit de psychologie. Dit is de *self determination theory* van Deci en Ryan (2000). Deze theorie richt op de menselijke motivatie en link met het menselijk welzijn. Er wordt een onderscheid gemaakt tussen intrinsieke en extrinsieke motivatie. De intrinsieke motivatie is de motivatie die van binnenuit het individu zelf komt. Men voert een activiteit uit omdat deze persoon er voldoening en waarde uit haalt. Het is de keuze van het individu zelf waarbij er dus geen sprake is van externe prikkels. Bij extrinsieke motivatie is er geen motivatie van binnenuit. Er is sprake van demotivatie waarbij men geen intentie heeft om een bepaalde activiteit uit te voeren. Demotivatie kan verschillende oorzaken hebben: men waardeert de activiteit niet, men voelt zich niet in staat de activiteit uit te voeren of men heeft de verwachting het beoogde resultaat niet te kunnen behalen. Om men toch aan te zetten tot het uitvoeren van een bepaalde activiteit wordt de motivatie gestimuleerd met prikkels van buitenaf. De intrinsieke motivatie heeft echter in het algemeen betere resultaten en is hierdoor dus van cruciaal belang voor een individu om zich te kunnen ontwikkelen.

2.2 Conceptueel model

In dit conceptueel model, te zien in figuur 3, worden de verbanden tussen de belangrijkste begrippen uit het theoretisch kader weergegeven. In dit onderzoek ligt de focus op de sociaal-culturele integratie van vluchtelingen in Nederland. Volgens de theorie van Esser (2000) bestaat deze vorm van integratie uit drie aspecten: acculturatie, identificatie en interactie.

Figuur 3. Conceptueel model

2.2.1 Operationalisatie

Om de variabelen uit het conceptueel model meetbaar te maken in de praktijk dienen ze te worden geoperationaliseerd. De dimensies die van invloed zijn op het begrip sociaal- culturele integratie zijn gebaseerd op theoretische inzichten van Esser en Dagevos. De indicatoren zijn afkomstig uit meerdere literaire bronnen.

Volgens Dagevos (2001) kan integratie worden onderverdeeld in structurele integratie en sociaal- culturele integratie. Omdat in dit onderzoek alleen de competenties op sociaal- cultureel vlak worden onderzocht, begint het operationalisatieschema met de dimensie sociaal- culturele integratie. Deze dimensie kan volgens het integratiemodel van Esser (2000) worden onderverdeeld in drie nieuwe dimensies: acculturatie, interactie en identificatie. Deze dimensies worden in dit onderzoek getoetst aan de realiteit. In figuur 4 is de operationalisatie in een tabel weergegeven.

Acculturatie

Acculturatie wordt meetbaar aan de hand van twee indicatoren, namelijk: mate van taalbeheersing en kennis van de samenleving. In het integratiebeleid van Nederland staat taalverwerving en kennis centraal. Dit vergemakkelijkt namelijk het in contact komen met de lokale bevolking en het begrijpen van bepaalde situaties. De mate van taalbeheersing en de mate van kennis over het gastland wordt gezien als een symbool van verbondenheid (Esser, 2000). Het onvoldoende beheersen van taal of het hebben van onvoldoende kennis kan echter ook leiden tot conflict en stress. Het heeft namelijk effect op de toegang tot onderwijs en de arbeidsmarkt, en het kan leiden tot discriminatie en exclusie in de maatschappij (Michalowski, 2006).

Interactie

Uit onderzoek blijkt dat het volgen van een opleiding, het deel uitmaken van een kerkgenootschap, het hebben van kinderen, het doen van vrijwilligerswerk en meedoen aan activiteiten van Vluchtelingenwerk bijdragen aan het aangaan van verschillende contacten (Klaver, Odé & Van Gent, 2006). Interactie wordt meetbaar aan de hand van drie verschillende indicatoren, namelijk: social bonds, social bridges en social ties (Putnam, 2000). Social bonds betreffen hechte contacten tussen individuen die deel uitmaken van een netwerk met dezelfde of

een vergelijkbare identiteit. Hierdoor staan zij op emotioneel vlak dichtbij elkaar en begrijpen ze elkaar beter dan iemand die onbekend is met hun situatie. Hierbij kan gedacht worden aan vrienden, familie of landgenoten. Zij kunnen dienen als ondersteuning tijdens het integratieproces in een samenleving waar veel verschilt van het thuisland. Social bonds kunnen een individu vertrouwen geven om contacten aan te gaan met mensen buiten hun netwerk.

Social bridges zijn minder hechte contacten dan social bonds. Dit zijn relaties tussen individuen die van elkaar verschillen op het gebied van identiteit. Zij maken bijvoorbeeld deel uit van een ander netwerk op basis van religie, etnische groep of klasse. Daarentegen kunnen zij wel nieuwe mogelijkheden bieden. Dit betreft het informele contact met autochtonen. Zij kunnen vluchtelingen helpen sociaal kapitaal op te bouwen door het uitwisselen van kennis en informatie.

Bij social ties gaat het om ongelijkwaardige machtsrelaties. Ondanks die ongelijkheid kunnen social ties de vluchtelingen voorzien van kennis en informatie. Hierbij kan gedacht worden aan deelname of een lidmaatschap bij een organisatie of vereniging (Szreter & Woolcock, 2004).

Hierbij kan ook nog een onderscheid worden gemaakt tussen 'weak ties' en 'strong ties' (Granovetter, 1973). De sterkte van een binding (tie) wordt bepaald door de geïnvesteerde tijd, de emotionele intensiteit, de intimiteit en de wederkerige diensten. De meest waardevolle informatie wordt afgegeven door de 'weak ties'. Dit komt omdat 'bridging weak ties' informatie doorgeven aan diverse contacten: "[...] *weaker interracial ties can be seen to be more effective in bridging social distance*" (p. 1369). Een 'strong tie' daarentegen leidt niet tot bridging. Dit komt omdat de informatie dan beperkt blijft tot een afgebakende groep. Putnam (2000) sluit zich met zijn begrip van sociaal kapitaal hier bij aan: "*Bonding social capital is [...] good for 'getting by', but bridging social capital is crucial for 'getting ahead'*" (p.23).

Identificatie

Identificatie kan volgens Deci en Ryan (2000) worden geoperationaliseerd aan de hand van drie indicatoren, namelijk: competentie, autonomie en verbondenheid. Competentie heeft er mee te maken dat een vluchteling eerder een activiteit zal ondernemen die door zijn omgeving wordt gewaardeerd en wanneer zij het gevoel hebben de activiteit succesvol te kunnen volbrengen. Als er vertrouwen is in het eigen kunnen dan is de intrinsieke motivatie hoger en ook de mate van succes van het eindresultaat.

Autonomie drukt zich uit in het hebben van een eigen wil en de mogelijkheid om eigen keuzes te kunnen maken. Dit kan worden gezien als de onafhankelijkheid van externe invloeden. Vluchtelingen die veel vrijheid ervaren, zonder externe druk, creëren een grotere mate van nieuwsgierigheid en verlangen naar uitdaging. Dit verhoogt de intrinsieke motivatie.

Verbondenheid gaat over de mate waarin de vluchtelingen het gevoel hebben ergens onderdeel van uit te maken of zich verbonden voelen met anderen. Dit wordt ook wel place identificatie genoemd (Cuba & Hummon, 1993). Dit proces vindt plaats zodra een vluchteling zich kan identificeren met uitspraken die worden beschouwd als belangrijk in de maatschappij. Op dat moment kunnen zij zich thuisvoelen in de maatschappij. Ook dit komt de intrinsieke motivatie ten goede.

Dimensie van integratie (Dagevos, 2001)	Dimensie van integratie (Esser, 2000)	Indicatoren
Sociaal- culturele integratie	Acculturatie	Mate van taalbeheersing
		Kennis van de samenleving
	Interactie	Social bonds: aanwezigheid familie, vrienden en landgenoten.
		Social bridges: informeel contact met autochtonen.
		Social ties: lid van organisatie of vereniging.
	Identificatie	Competentie: mate van vertrouwen in eigen kunnen
		Autonomie: mate van onafhankelijkheid
		Verbondenheid: begrijpen van westerse normen en waarden

Figuur 4. Operationalisatieschema.

3. Methodiek

Dit onderzoek is opgestart in februari 2019 en is in juni 2019 beëindigd. In deze periode heeft alle dataverzameling en analyse plaatsgevonden; de kritische literatuurbespreking, de interviews en het analyseren van de resultaten. Bij het doen van onderzoek worden allerlei beslissingen genomen die het proces zullen beïnvloeden. In dit hoofdstuk zullen deze stappen en beslissingen aan bod komen en voorzien worden van toelichting en beargumentatie. Dit hoofdstuk begint met de onderzoeksbenadering waarin de keuze voor kwalitatief onderzoek wordt toegelicht. In de onderzoeksstrategie wordt de keuze voor de case study beargumenteerd. Hierna wordt er toegelicht op welke manier de data verzameld is inclusief de redenen waarom er gekozen is voor bepaalde manieren. Hierin komt ook aan bod wie de participanten zijn en hoe het proces van het selecteren van participanten heeft plaatsgevonden. Daarna wordt er besproken hoe de verkregen data is geanalyseerd. Er wordt afgesloten met het bespreken van de kwaliteit van het onderzoek in de vorm van validiteit en betrouwbaarheid.

3.1 Onderzoeksbenadering

In dit onderzoek is gekozen voor een kwalitatieve benadering. De focus in dit onderzoek ligt op één project, namelijk “Dichter bij huis”. Er is bewust gekozen voor diepgang in plaats van een breedte onderzoek om een gedetailleerd beeld te krijgen van de ervaringen van lokale projecten op het sociaal- culturele integratieproces. Diepgang stuurt aan op een kleinschaligere aanpak waarbij er meer detaillering en complexiteit is, dit kan zorgen voor een sterke onderbouwing met een minimum aan onzekerheid (Doorewaard & Verschuren, 2007, p. 160).

Het project “Dichter bij huis” is een relatief kleinschalig project, dit is van invloed op de hoeveelheid potentiële respondenten. Daarbij hebben de dimensies en indicatoren een subjectief karakter. Gedachten en ervaring van deelnemers staan namelijk centraal in dit onderzoek. Dit is moeilijk in cijfers uit te drukken. Daarbij kan integratie een gevoelig onderwerp zijn. Het vluchten is vaak een traumatische gebeurtenis en leent zich om deze reden niet voor kwantitatief onderzoek (Hay, 2004, p. 102). Het houden van diepte- interviews kan hierbij de mogelijkheid bieden om respondenten beter te begrijpen en door te vragen.

3.2 Onderzoeksstrategie

3.2.1 Bureauonderzoek

Voor het beantwoorden van deelvraag 1 heeft er een bureauonderzoek plaatsgevonden. Deze vraag is beantwoord door middel van gebruik te maken van bestaande informatie. Dit wordt ook wel secundaire data genoemd. Het kan worden gezien als een aanvulling op het veldwerk. Het voordeel van bureauonderzoek is dat men onafhankelijk is van respondenten en het sneller kan worden uitgevoerd. Met de beperkte tijd beschikbaar voor dit onderzoek was dit een gunstige keus. Het nadeel is echter dat de gegevens die je nodig hebt ook beschikbaar moeten zijn. Daarnaast is er geen volledige helderheid over de totstandkoming van bepaalde informatie (Tubbing, 2014).

3.2.2 Case study

Naast bureauonderzoek heeft er ook veldwerk plaatsgevonden. Door middel van het veldwerk zijn de overige deelvragen beantwoord. De data die hiermee verzameld wordt noemt men primaire data. Hierbij wordt nieuwe data verzameld, geanalyseerd en uiteindelijk geïnterpreteerd. Dit wordt ook wel empirisch onderzoek genoemd. Het voordeel van veldwerk is dat directe waarnemingen betrouwbaarder zijn en hierdoor ook beter te beargumenteren. Ook kan er specifiek ingezoomd worden op datgene dat onderzocht moet worden. Nadelig is dat het een relatief meer tijdrovende klus is in vergelijking met bureauonderzoek en men is afhankelijk van de medewerking van de respondenten (Tubbing, 2014).

Zoals beschreven in hoofdstuk 3.1 Onderzoeksbenadering is dit onderzoek kwalitatief van aard. In dit kwalitatieve onderzoek is er gekozen voor een case study als onderzoeksstrategie. Dit

onderdeel kan worden bestempeld als veldwerk. Bij een case study wordt er gekeken naar meerdere personen en worden er verschillende bronnen gebruikt voor het onderzoek; interviews, observaties en documenten afkomstig uit eerdere onderzoeken (Creswell, 2013). Een case study onderzoek is niet eenvoudig omdat het een groot beroep doet op de capaciteiten van de onderzoeker zelf. Het ontbreken van een geroutineerde aanpak, vraagt om creativiteit van de onderzoeker. Ook dient de onderzoeker open te staan voor andere percepties, ook als deze eerdere bevindingen tegenspreken (Yin, 1994, p. 55).

Dit onderzoek richt zich op het project “Dichter bij huis” als enkelvoudige case study. De focus ligt dus op slechts één case study. Er is gekozen voor een enkelvoudige case study en niet voor een vergelijkende case study vanwege de beperkte tijd die beschikbaar is om de data te verzamelen. Er zijn een aantal redenen waarom deze methode geschikt is voor dit onderzoek. Ten eerste geeft een case study een meer integraal beeld van het onderzoeksobject. Dit komt ten goede aan het verkrijgen van inzicht in de verandering van de bestaande situatie (Doorewaard & Verschuuren, 2007). Dit raakt de kern van het onderzoek, namelijk de veranderingen in de sociale integratie als gevolg van het project “Dichter bij huis”. Een ander voordeel van de case study, is dat het onderzoeksobject in zijn context wordt onderzocht. Bovendien brengt een case study ook de complexiteit van een situatie naar voren die vervolgens ook verduidelijkt wordt, dit in tegenstelling tot bijvoorbeeld een experiment of survey. Daarnaast is er door de wendbaarheid minder structurering nodig en de persoonlijkere relatie tussen onderzoeker en respondent die de interviews opleveren door het directe contact speelt een positieve rol. Dit is van belang omdat integratie een gevoelig onderwerp is.

Een negatief aspect van het uitvoeren van een case study is dat de resultaten moeilijk generaliseerbaar zijn, oftewel er is sprake van een lage externe validiteit. Het is namelijk zo dat naarmate men minder situaties bestudeert het moeilijker is om de resultaten toe te passen op het geheel. De uitspraken die op het eind worden gedaan, zullen dus moeilijk toepasbaar zijn op andere projecten. Omdat er echter in dit onderzoek gewerkt wordt met triangulatie zal de betrouwbaarheid en interne validiteit worden verhoogd, wat weer opweegt tegen de lage externe validiteit. Dit aspect komt terug in hoofdstuk 3.5 Validiteit en betrouwbaarheid.

3.3 Onderzoeksmateriaal

In dit kwalitatieve onderzoek is gebruik gemaakt van triangulatie om uiteindelijk een antwoord te kunnen formuleren op de hoofdvraag. Door verschillende onderzoeksmethoden te gebruiken wordt hetzelfde proces op verschillende manier doorlopen en onderzocht. Het geeft uiteindelijk een beter en duidelijker beeld van de concepten. Dit verhoogt de betrouwbaarheid en kwaliteit van het onderzoek omdat toeval zoveel als mogelijk wordt uitgesloten (Doorewaard & Verschuuren, 2007).

3.3.1 Literatuurstudie

Voor en tijdens het onderzoek heeft er een literatuurstudie plaatsgevonden. In dit onderdeel is gekeken naar zowel wetenschappelijke artikelen, beleidsstudies als papers en artikelen betreft integratie en sociale netwerken. Hierdoor neemt de kennis over het onderwerp toe en wordt de basis gelegd voor het verdere onderzoek. Het projectkader, het theoretisch kader met het conceptueel model en de dimensies en indicatoren zijn afkomstig uit de bestudeerde literatuur.

De beantwoording van deelvraag 1 is ook gebaseerd op literatuuronderzoek. Hierbij is het contact met respondenten dus irrelevant. De informatie komt uit het bestuderen van bestaande literatuur. Voordeel hiervan is dat er op snelle manier veel informatie verzameld kan worden. Het ontbreken van direct contact met respondenten heeft als nadeel dat alle non- verbale informatie mist (Doorewaard & Verschuren, 2007).

3.3.2 Interviews

Om informatie uit literatuur aan te vullen met nieuwe inzichten hebben er diepte- interviews plaatsgevonden. Het houden van interviews is een succesvolle manier van dataverzameling omdat

deze inzicht geven in verschillende visies. De interviews waren semi- gestructureerd opgesteld. Dit betekent dat er van te voren een interviewgide was opgesteld met de concepten die aan bod zouden komen, maar de volgorde en exacte vragen stonden niet vast. Er was dus altijd ruimte om af te wijken als dit ten goede kwam van het onderzoek. Omdat integratie een gevoelig onderwerp is kan er door middel van face- to- face interviews een betere relatie worden opgebouwd met de respondent. Door het directe contact dat plaatsvindt bij face- to- face interviews kan er ook beter ingespeeld worden op eventuele emoties bij de respondent (Baarda & Van der Hulst, 2017). Uit een onderzoek naar het vergelijken van telefoon en face- to- face interviews van Hanrahan en Sturges (2004) is echter gebleken dat respondenten een telefoongesprek meer waarderen als het een gevoelig onderwerp betreft. Respondenten zijn dan vaak geneigd om eerlijker antwoord te geven vanwege de anonimiteit.

Uiteindelijk zijn er twee interviewguides opgesteld. Eén hiervan bedoeld voor de coördinator van het project “Dichter bij huis” (Bijlage 1). Deze interviewgide is opgesteld aan de hand van lacunes over het project “Dichter bij huis” en betreft open vragen. De andere interviewgide is opgesteld voor de deelnemers (Bijlage 2). Deze interviewgide is gebaseerd op het conceptueel model dat gehanteerd wordt in dit onderzoek. De vragen in deze interviewgide zijn voornamelijk door middel van gesloten vragen gesteld. Omdat de statushouders de Nederlandse taal minimaal beheersen zijn de vragen in de interviewgide aangepast zodat het voor hun makkelijker was om zowel de vraag te kunnen begrijpen als een antwoord te kunnen formuleren. Ook was er de optie om in het Engels over te gaan, dit is uiteindelijk niet gebeurd. Uiteraard was er ook de optie om een tolk in te schakelen, maar deze optie was niet mogelijk door de minimale beschikbare tijd en de afwezigheid van een budget.

3.3.2.1 Participanten

Ten eerste is de coördinator van het project “Dichter bij huis” geïnterviewd. Hij wil graag anoniem blijven, om deze reden zal hij worden benoemd als medewerker. Hij is een deskundige op het gebied van dit project en was tijdens het project werkzaam bij Vluchtelingenwerk Zuid-Nederland. Hij is het meest direct betrokken geweest bij de opzet en uitvoering van het project in Tilburg. Hij heeft meer informatie kunnen geven over het project; wat zijn de visies achter het project en wat hebben ze ermee bereikt. In dit interview lag de focus dus voornamelijk op het beleid en de theorie achter waarom het project bestaat. Contact met deze respondent is gezocht via mail en telefoon.

Daarnaast hebben er interviews plaatsgevonden met vijf statushouders die deel hebben genomen aan dit project in Tilburg. Ook zij willen graag anoniem blijven. Om deze reden zullen zij worden benoemd als deelnemer 1, 2, 3, 4 en 5. De kenmerken van de deelnemers die van belang zijn in dit onderzoek worden benoemd in figuur 5. De interviews met de statushouders hebben duidelijkheid gebracht over de ervaring van de sociale integratie in Nederland en de invloed van het project op hun sociale integratie. Hieruit zijn verbeterpunten naar voren gekomen voor het opzetten van beleid betreft het integreren van vluchtelingen. Contact met deze vluchtelingen is tot stand gekomen door contact met andere personen in het netwerk (sneeuwbal sampling). Voordeel van sneeuwbal sampling is dat in een relatief korte periode met relatief weinig moeite veel respondenten benaderd kunnen worden. Hierdoor is ook minder planning nodig. Daarbij zijn respondenten sneller geneigd mee te werken omdat zij al een persoon in het netwerk kennen. Nadelig is dat het benaderen van veel respondenten uit hetzelfde netwerk kan leiden tot bias. Ook kunnen respondenten minder bereid zijn om bepaalde namen uit hun netwerk te noemen. Het hiernaar vragen brengt ethische vragen met zich mee (Dudovskiy, 2018). Sneeuwbal sampling heeft in dit onderzoek plaatsgevonden via de sociaal werker bij wijkcentrum de Nieuwe Stede in Tilburg. Hij heeft mij in contact gebracht met alle deelnemers. Het contact met hem heeft plaatsgevonden via mail en telefoon. Deze meneer heeft de respondenten gevraagd deel te nemen aan het onderzoek. Omdat de respondenten deze meneer kennen via het wijkcentrum werd hiermee de kans op deelname aan het onderzoek vergroot. Daarbij was hij in het bezit van

een opzet van de interviewguides zodat hij dit aan de respondenten kon laten zien. Dit om de respondenten te kunnen laten zien wat zij konden verwachten van het interview en wederom de kans op deelname te vergroten. Nadat zij toestemming hadden verleend aan hem is er telefonisch contact met de respondenten opgenomen om een afspraak in te plannen en hun meer duidelijkheid te geven over het interview. De interviews met de deelnemers hebben plaatsgevonden in het wijkcentrum de Nieuwe Stede in Tilburg. Omdat de respondenten bekend zijn met deze omgeving voelden zij zich meer op hun gemak.

Respondent	Functie	Geslacht	Leeftijd	Afkomst	Aankomst in Nederland	Kinderen	Datum interview
Medewerker	Werkzaam bij Vluchtelingenwerk Zuid- Nederland en projectleider "Dichter bij huis" in Tilburg.	-	-	-	-	-	16 april 2019
Deelnemer 1	Statushouder en deelnemer aan het project.	Man	35	Syrië	2015	Ja	24 april 2019
Deelnemer 2	Statushouder en deelnemer aan het project.	Vrouw	50	Syrië	2016	Ja	25 april 2019
Deelnemer 3	Statushouder en deelnemer aan het project.	Man	61	Syrië	2017	Ja	25 april 2019
Deelnemer 4	Statushouder en deelnemer aan het project.	Vrouw	33	Syrië	2016	Ja	26 april 2019
Deelnemer 5	Statushouder en deelnemer aan het project.	Vrouw	29	Syrië	2016	Ja	21 mei 2019

Figuur 5. Kenmerken respondenten.

3.4 Onderzoeksanalyse

Om uiteindelijk de deelvragen te kunnen beantwoorden en dus uitspraken te kunnen doen over de invloed van het project "Dichter bij huis" op de sociale integratie van vluchtelingen in de Nederlandse maatschappij is de verkregen data geanalyseerd. De eerste deelvraag is beantwoord door middel van een literatuuronderzoek en documentenanalyse. De analyse van de literatuur heeft plaatsgevonden door zoveel mogelijk te zoeken naar informatie die aansloot bij de onderzoeksbehoefte. De overige deelvragen 2, 3, 4 en 5 zijn beantwoord met behulp van informatie verkregen uit de interviews. Hierbij heeft de analyse plaatsgevonden met behulp van het programma atlas.ti. De interviews die zijn opgenomen zijn allemaal getranscribeerd. Ten eerste zijn alle opgenomen interviews volledig uitgetypt, ook wel transcriberen genoemd. Na het transcriberen heeft het coderen plaatsgevonden. Tijdens dit proces is er ook gebruik gemaakt van memoing; dit om toelichtingen voor gemaakte keuzes en de eerste ideeën voor theorievorming niet verloren te laten gaan in het geheel. Het coderen heeft plaatsgevonden in verschillende fasen. De eerste fase is open coding. Dit is een vorm van coderen dat heel dicht ligt bij de oorspronkelijke tekst maar toch een idee geeft over het achterliggende onderwerp. Van belang is dat alle tekst gecodeerd wordt. Hierdoor wordt er niet alleen gelet op de al bestaande literatuur, maar blijft het veld open voor nieuwe bevindingen. De tweede fase is axial coding. In deze fase

worden categorieën gemaakt binnen de open codes die gebaseerd zijn op de gegevens. De derde fase is selective coding. In deze laatste fase worden de gecreëerde codes ingedeeld in familiecodes die overeenkomen met dimensies en indicatoren uit de theorie. Ook kunnen er nieuwe familiecodes ontstaan, deze duiden op nieuwe bevindingen (Corbin en Strauss, 2007).

Eén statushouder die deel heeft genomen aan het project "Dichter bij huis" wilde geen opname van het interview. Hier is een interviewverslag van gemaakt die gebaseerd is op aantekeningen gemaakt tijdens het interview. Omdat dit interview niet opgenomen is zijn er geen citaten van dit interview gebruikt om zo objectief mogelijk te blijven.

3.5 Validiteit en betrouwbaarheid

Bij kwalitatief onderzoek is het van belang dat de onderzoeker uit alle beschikbare en vergaarde data de relevante delen selecteert. Volgens Boeije (2005) is het van belang dat de onderzoeker betrokken is maar ook de nodige afstand bewaart om zo objectief mogelijk te kunnen blijven. Uiteindelijk zijn de validiteit en betrouwbaarheid van het onderzoek hiervoor van belang.

Validiteit betekent ook wel geldigheid en gaat erover of de onderzoeker uiteindelijk heeft gemeten wat hij beoogde te meten. Een onderzoek is niet valide indien het verkeerde gemeten is, of als de resultaten foutief zijn geïnterpreteerd. Validiteit kan worden gecategoriseerd in twee typen, namelijk interne en externe validiteit. De interne validiteit gaat erover of de uiteindelijke conclusie met betrekking tot het onderzochte verband de juiste is, en of het gevonden verband op de correcte manier geïnterpreteerd is. Dit betreft de geloofwaardigheid van het onderzoek. De interne validiteit is gewaarborgd omdat de interviewguides gebaseerd zijn op het conceptueel model en het operationalisatieschema. Door de triangulatie die toegepast is wordt de interne validiteit ook verhoogd. De externe validiteit gaat erover in welke mate het onderzoek generaliseerbaar is. Hierbij is het van belang dat de respondenten gekozen zijn via een a- selecte steekproef (Boeije, 2005). In dit onderzoek zijn de respondenten random geselecteerd waardoor er sprake is van diversiteit. De groep respondenten was echter vrij klein, waardoor de externe validiteit wordt verlaagd. Het is namelijk zo dat naarmate men minder situaties bestudeert het moeilijker is om de resultaten toe te passen op het geheel. De uitspraken die op het eind worden gedaan, zullen dus moeilijk toepasbaar zijn op andere projecten. Deze lagere externe validiteit wordt echter gecompenseerd door de hoge interne validiteit.

Betrouwbaarheid gaat over de repliceerbaarheid van het onderzoek. Het gaat erom dat het gebruikte meetinstrument steeds dezelfde resultaten geeft onder dezelfde condities. Dit betekent dat het onderzoek zo min mogelijk beïnvloedt dient te worden door systematische fouten. Een onderzoek is onbetrouwbaar als er op de verkeerde manier gemeten is. Indien een meting betrouwbaar is, betekent dit niet automatisch dat de meting valide is (Boeije, 2005). De betrouwbaarheid van het onderzoek is gewaarborgd omdat de respondenten op vergelijkbare wijze zijn geïnterviewd en vrijwel unaniem tot dezelfde soort conclusies kwamen. Daarnaast verhoogt de aanwezigheid van triangulatie de betrouwbaarheid van het onderzoek.

3.6 Onderzoeksethiek

Ethiek kan als belangrijk onderdeel worden gezien in wetenschappelijk onderzoek. Voornamelijk als objecten van het onderzoek mensen zijn. Deze respondenten steken namelijk hun tijd en moeite in deelname zonder dat er compensatie plaatsvindt, maar kunnen schade ondervinden door deze deelname. In dit onderzoek zijn mensen het onderzoeksobject en is ethiek dus een belangrijk aspect. Boeij, Lewis, Saunders, Thornhill en Verckens (2011) hanteren de volgende definitie voor onderzoeksethiek: *"De correctheid van je gedrag ten opzichte van degenen die het onderwerp zijn van je onderzoek, of de effecten daarvan zullen ondervinden"*.

De basis is vanuit een teleologisch standpunt. Dit betekent dat de doeleinden de gebruikte middelen in het onderzoek rechtvaardigen. Daar tegenover staat het deontologisch standpunt, hierbij zullen de doelen nooit onethisch onderzoek rechtvaardigen. De scheidslijn tussen wat is wel of niet ethisch verantwoord voor het onderzoek, is heel dun en redelijk subjectief. Dit is namelijk een afweging die door de onderzoeker zelf wordt gemaakt, maar anderzijds ook kan worden aangegeven door regels van de opleidingsinstelling.

In iedere fase van een onderzoek zijn er verschillende ethische kwesties die in het geding kunnen komen. Deze ethische kwesties kunnen volgens Booij, Lewis, Saunders, Thornhill en Verckens (2011) met de volgende zaken te maken hebben:

- Privacy;
- Vrijwillige en geïnformeerde karakter van deelname;
- Annuleren van deelname;
- Toestemming van respondenten;
- Misleiding om tot gewenste resultaten te komen;
- Waarborgen van vertrouwelijkheid en anonimiteit;
- Wijze van verzamelen, analyseren en rapporteren;
- Objectiviteit van de onderzoeker.

In dit onderzoek komen de ethische kwesties vooral naar boven in de ontwerp- verzamel- analyse- en rapporteerfase. Hierbij zijn de respondenten namelijk van groot belang. In de ontwerpfase is het van belang dat de respondenten vrijwillig hun toestemming verlenen en volledig geïnformeerd zijn over zowel hun rechten en over het gebruik van de gegevens. In dit onderzoek hebben alle respondenten vrijwillig medewerking verleend terwijl ze op de hoogte waren van zowel hun rechten als het einddoel van dit onderzoek. Daarbij werd ook al in de ontwerpfase aangegeven dat het interview opgenomen zou worden, maar geanonimiseerd gebruikt zou worden. Tijdens de verzamelfase is het van belang voor de respondenten dat zij op de hoogte zijn van hun rechten (anonimiteit), weten waar het onderzoek over gaat, weten wat er van hun verwacht wordt en weten dat zij niet overal antwoord op hoeven te geven. In dit onderzoek werd vooraf aan het interview met de respondenten nogmaals herhaald waar het onderzoek over ging, wat er van hun verwacht werd en dat hun privacy gewaardborgd zou worden. Dit werd gedaan om de objectiviteit en vertrouwelijkheid te benadrukken. Tijdens het analyseren van de verzamelde gegevens is het van belang dat er vertrouwelijk mee wordt omgegaan. Gegevens dienen eerlijk te worden verwerkt, te worden verzameld met een specifiek doel en veilig te worden opgeslagen. In dit onderzoek worden de gegevens puur en alleen voor dit onderzoek gebruikt, geanonimiseerd en enkel met de begeleider gedeeld (Booij, Lewis, Saunders, Thornhill & Verckens, 2011)

4. Case study

In dit onderzoek dient het project “Dichter bij huis” als enkelvoudige case study. In dit hoofdstuk zal de casus beschreven worden en in zijn context geplaatst worden. Dit is van belang bij het begrijpen van zowel de analyse als de conclusies die hieruit zullen volgen. In dit onderzoek wordt het project “Dichter bij huis” in Tilburg nader onderzocht. Eerst wordt het project in het algemeen beschreven om vanuit daar dieper in te gaan op de specifieke context in Tilburg.

4.1 Dichter bij huis

Het project “Dichter bij huis” is in 2016 opgezet door Vluchtelingenwerk Zuid- Nederland. Het project is opgestart in Breda en heeft in de periode erna in nog twee andere gemeentes in Brabant plaatsgevonden, namelijk Tilburg en Eindhoven. Waarom dat het project juist in deze steden heeft plaatsgevonden kent twee redenen:

Dit is natuurlijk Zuid- Nederland. . . . Dit is een regionaal project geweest, wat niet wegneemt dat andere stichtingen niet onder een soortgelijke manier ook hier invulling aan geven. . . . In de ene wijk is daar meer behoefte aan of is daar meer ofja is het harder nodig dan in andere wijken misschien. (Medewerker, persoonlijke communicatie, 16 april 2019)

Het doel van dit project is om geboren Nederlanders en nieuwe Nederlanders met elkaar in contact te brengen door wijkgerichte activiteiten te organiseren. Hiermee wordt geacht drie andere doelen te bereiken, namelijk: “Het sociaal integreren van de statushouder, het wegnemen van vooroordelen bij de oorspronkelijke wijkbewoners en het derde doel is dus het positievere geluid in de media kunnen verspreiden op basis van gegevens van projecten die succesvol zijn” (Medewerker, persoonlijke communicatie, 16 april 2019).

Statushouders en wijkbewoners wonen wel in dezelfde wijk maar dit betekent niet dat ze verbonden zijn met elkaar. Voor beide is het lastig om contact te leggen vanwege de taalbarrière. Daarnaast ziet men alleen de verschillen en niet de overeenkomsten met elkaar. Beide zien de ander als iemand met andere normen en waarden. Dit vinden mensen vaak eng en lastig. Maar het is juist van belang om verbinding te zoeken tot elkaar. Door met elkaar in gesprek te gaan ontstaat er namelijk begrip voor elkaar. Hierbij is het dus van belang dat integratie van zowel geboren als nieuwe Nederlanders moet komen. Integratie moet dus van twee kanten komen:

Je woont in een Nederlandse wijk en het kan nog wel eens zo zijn dat mensen al naast elkaar leven maar niet verbonden zijn met elkaar. Dat is heel moeilijk als je de taal niet machtig bent dat ten eerste. En ten tweede ook dat je niet ziet wat de overeenkomsten zijn tussen elkaar. . . . De Nederlandse mensen vinden het misschien lastig om de statushouder aan te spreken en de statushouder vindt het lastig om die stap naar de Nederlandse maatschappij te zetten. Naja die mensen wonen bij elkaar in de buurt en je kan beter een goede buur hebben dan een verre vriend. . . . Door ze met elkaar te verbinden ontstaat er ook begrip voor elkaar. . . . Dus dat is de kant vanuit de Nederlandse mensen en de vluchtelingen. (Medewerker, persoonlijke communicatie, 16 april 2019)

Door het organiseren van wijkgerichte activiteiten kan er contact plaatsvinden op een laagdrempelige manier, waardoor het toegankelijk is voor iedereen. Uiteindelijk moet dit de lokale integratie verbeteren. De enige voorwaarde is dat de nieuwkomers statushouders zijn en iedereen uit dezelfde wijk komt. In Tilburg werden de statushouders vooraf geselecteerd. Hun focus lag op statushouders die minimaal één jaar woonachtig waren in de wijk en maximaal vijf tot zes jaar:

Het is namelijk wel handig als de mensen in ieder geval voldoende Nederlands praten om hun gevoel enzo te kunnen delen. Dus ik schreef mensen aan die langer dan één jaar als statushouders waren aangemerkt tot mensen die ongeveer 5 à 6 jaar in Nederland in een huis en wijk wonen. . . . dat heb ik wel gedaan op basis van: ik hoop dat er nog weinig mensen over zijn die na die tijd zo weinig geïntegreerd zijn dat ze dit project nodig hebben. (Medewerker, persoonlijke communicatie, 16 april 2019)

Datgene dat positief wordt bevonden aan het project is de kleinschaligheid. Het gaat over groepjes van 8 tot 10 statushouders, dit zorgt voor intimiteit. Maar een te kleine groep is niet de bedoeling omdat het dan weer te persoonlijk wordt. Het vinden van een balans is dus van belang. Het project bestaat uit vijf bijeenkomsten en is opgezet aan de hand van thema's. Het idee achter het project is door elkaar meerdere malen te ontmoeten men in staat is om diepgaander contact te leggen:

Wat dan ook gebeurde was dat als mensen kwetsbaar zich durven te tonen dat er dan een poort open ging waardoor iedereen dat ging doen. Dus er kwamen hele verhalen over het vluchten naar voren of het missen van familie. Maar ook bij de Nederlandse mensen, van ik heb familie maar die woont in Australië en dat doet pijn. (Medewerker, persoonlijke communicatie, 16 april 2019)

In de eerste bijeenkomst ligt de focus op het kennismaken met elkaar. Er worden vragen aan elkaar gesteld door middel van spellen. De tweede bijeenkomst betreft koken en eten. Bij ieder gerecht hoort een verhaal met informatie over het eten uit het land van herkomst en de eetgewoonten. De derde bijeenkomst gaat over het verkennen van de buurt. Bijeenkomst vier is een creatieve activiteit. In de laatste bijeenkomst vindt de afsluiting plaats door middel van een middag of avond met muziek, eten en drinken (Vluchtelingenwerk, n.d.-b).

Dit project kent volgens de begeleiders en professionals die erbij betrokken zijn geweest een aantal succesfactoren. Ze hanteren strategieën die laagdrempelig zijn en op deze manier voor iedereen te begrijpen. Deelnemers nemen de tijd voor elkaar waardoor er begrip voor elkaar ontstaat en men zich geaccepteerd voelt. Dit beïnvloedt ook het gevoel van gelijkwaardigheid. Mensen kwamen erachter dat hun normen en waarden vaak hetzelfde zijn maar dat ze er op een andere manier invulling aan geven:

En als je dat dan dus ziet dan zie je dat er tussen de meeste mensen veel raakvlakken zijn ook al zijn we qua uiterlijk allemaal zo anders. Ook al hangen we een andere god aan, je kernwaarden en normen zijn vaak toch echt hetzelfde. Alleen daar wordt soms net een andere invulling aan gegeven. (Medewerker, persoonlijke communicatie, 16 april 2019)

Natuurlijk ontdekken ze ook verschillen, maar dit kunnen ze omzetten naar iets positiefs door van elkaar te leren. Daarnaast vindt er samenwerking plaats tussen verschillende organisaties, dit zorgt voor een verbinding. Al deze factoren dragen bij aan het behalen van de drie doelen van het project "Dichter bij huis" (Dichter bij huis, 2018).

Uit het interview met de medewerker (persoonlijke communicatie, 16 april 2019) bleek dat het project als een succes kan worden beschouwd. Uiteraard kunnen er altijd dingen beter. Het project “Dichter bij huis” diende als opstapje om contact te leggen tussen statushouders en wijkbewoners: Een kwetsbaarheid van het project was dat er na afloop geen zicht meer was op de deelnemers:

Alleen ik ben me er wel van bewust dat mensen na vijf bijeenkomsten zelf verder moeten. . . . Hoe is die verduurzaming mogelijk zodat als dit project is afgelopen mensen wel nog met elkaar in contact blijven. En dat is ook de reden dat ik de samenwerking heb opgezocht met lokale sociale partners. . . . Omdat ik hoopte dat als de statushouders eenmaal binnen waren dat ze die volgende stap zouden zetten en zouden gaan deelnemen aan activiteiten.

In een nieuw project waar momenteel aan gewerkt wordt willen ze dan ook de focus verleggen op het verduurzamen ervan. Ze willen mensen de mogelijkheid bieden na de afronding van het project om nog contact te zoeken met de projectleiders of regelmatig langs te gaan in wijken waar dit nodig is: “dus dat je zegt we gaan nog een halfjaar lang spreekuur houden of kunnen mensen bellen met vragen of gaan we nog eens langs waar er naar ons idee nog wat hulp nodig was” (Medewerker, persoonlijke communicatie, 16 april 2019).

4.2 Dichter bij huis in Tilburg

In dit onderzoek ligt de focus op het project “Dichter bij huis” dat ter uitvoering is gebracht in Tilburg. De keuze voor het project “Dichter bij huis” op de locatie in Tilburg is gemaakt omdat deze het meest recent heeft plaatsgevonden. Dit maakte de kans om in contact te komen met deelnemers eenvoudiger. In Tilburg heeft het project plaatsgevonden in september en oktober 2018 in het wijkcentrum genaamd de Nieuwe Stede. In totaal hebben er vijf activiteiten plaatsgevonden met een totaal van acht deelnemers. In Tilburg zijn er sinds de toename in de vluchtelingenstroom in Nederland noodopvanglocaties opgericht die vroegen om een aanpak op het gebied van integratie en participatie van vluchtelingen. Over de aanpak van de gemeente Tilburg wordt het volgende gezegd:

De bedoeling is dat vluchtelingen zo snel mogelijk meedoen in Tilburg en dat wie het nodig heeft passende ondersteuning krijgt, zoals alle Tilburgers. Het is ook de bedoeling dat we met elkaar zorgen voor leefbare wijken en buurten en dat we het betaalbaar houden. Nu en straks. En op z’n Tilburgs. (Gemeente Tilburg, n.d., p.2)

Volgens de gemeente Tilburg vormen wijken en buurten de perfecte schaalniveaus om vluchtelingen in staat te stellen kennis te maken met de samenleving en haar inwoners. Zij willen de potentie van de wijk beter benutten. Om deze reden heeft de gemeente Tilburg aan Knooppunt Ruimhartig Tilburg gevraagd om in de periode 2017 tot en met 2019 een aanpak te ontwikkelen die de ontmoeting tussen nieuwkomers en geboren Nederlanders te stimuleren. Dit zou de leefbaarheid moeten bevorderen, deelname van beide kanten aan sociale activiteiten moeten aanmoedigen en uiteindelijk aan de integratie moeten bijdragen (Gemeente Tilburg, n.d.).

In Tilburg is het project uitgevoerd in het wijkcentrum genaamd de Nieuwe Stede. Dit wijkcentrum is gelegen in de wijk Korvel. Op figuur 6 is een kaart van de gemeente Tilburg te zien met daarin de wijk Korvel blauw weergegeven. De wijk Korvel is verdeeld in meerdere subwijken, dit is ook zichtbaar op figuur 6. Het wijkcentrum de Nieuwe Stede is te zien op figuur 6 in subwijk 173 bij de rode punt.

Figuur 6. [Kaart van de gemeente Tilburg met de wijk Korvel in het blauw weergegeven met een onderverdeling in subwijken]. Overgenomen van RIGO Research en Advies, 2015. (<http://lemontilburg.nl/wp-content/uploads/2016/02/Leefbaarheid-in-Tilburg-2015-18.1.2015.pdf>)

De wijk Korvel is een wijk die over het jaar 2018 gekenmerkt wordt door een kleine groei in het aantal inwoners. Ruim 72 procent van de inwoners in Korvel is autochtoon. Het overige deel kent een migratie- achtergrond. Het aandeel woningen bestaat uit twee derde huurwoningen en twee derde eengezinswoningen. Het gemiddeld inkomen per inwoner per jaar in Korvel is vergeleken met de rest van de gemeente Tilburg relatief laag. Daarbij kent de wijk een hoog percentage mensen met een bijstandsuitkering. Dit laat zien dat de wijk redelijk arm is (CBS Statline, 2018).

De gemeente Tilburg heeft de wijk Korvel in 2014 bestempeld als aandachtswijk. In 2016 is de wijk Korvel gedegradeerd van aandachtswijk naar focuswijk. Omdat Korvel bestaat uit meerdere subwijken wordt niet de gehele wijk bestempeld als focuswijk. Het ene deel scoort positiever of negatiever op een thema waardoor er onderling verschillen zijn ontstaan. In dit geval bestaat de focuswijk Korvel uit één subwijk, te zien als 172 op figuur 6. In deze subwijk bestaat het aandeel huurwoningen uit meer dan driekwart. Ook is deze subwijk grotendeels vroeg naoorlogs. Voor de periode 2018-2020 behoudt deze subwijk de status van focuswijk. Andere subwijken in de wijk Korvel staan nog bekend als aandachtswijk.

De status van aandachts- of probleemwijk is gebaseerd op een wijktoets. Deze wijktoets vindt elke twee jaar plaats in elke wijk. Op basis hiervan krijg de wijk een status die verdere actie dient te stimuleren. Er wordt onderzocht hoe de leefomgeving scoort volgens de bewoners, de wijkprofessionals en cijfermatige resultaten. De leefomgeving wordt beoordeeld aan de hand van drie thema's: fysiek, sociaal- economisch en veiligheid. Zodra een wijk wordt bestempeld als

aandachtswijk scoort deze wijk beneden gemiddeld op één of meerdere thema's. Hiervoor worden tweejarige actieplannen opgesteld. Als een wijk beneden gemiddeld scoort op elk thema wordt deze wijk bestempeld als een focuswijk en worden er vierjarige actieplannen worden opgesteld.

Uit het rapport van RIGO Research en Advies (2015) scoort de gehele wijk Korvel op alle aspecten van het fysieke thema lager dan het gemiddelde in Tilburg. Dan heeft men het voornamelijk over de kwaliteit van woningen, de uitstraling in de buurt, de woonomgeving en de groenvoorzieningen. Er is veel vervuiling en er zijn te weinig parkeerplaatsen die leiden tot een rommelig straatbeeld. De subwijk 172 scoort negatief op alle aspecten die behoren tot het fysieke thema. Ook op het sociale thema scoort de gehele wijk Korvel op meerdere aspecten beneden gemiddeld. Zowel de omgang met en betrokkenheid van bewoners scoren laag, als de afwezigheid van contacten in de buurt en het ervaren van overlast scoort negatief. Uitzonderingen hierop zijn de subwijken 170, 173 en 175. Ook op het gebied van veiligheid scoort de wijk Korvel slechter dan gemiddeld in Tilburg. Vooral in de avond- en nachtelijke uren wordt op dit thema ronduit negatief gescoord.

Volgens Actieplan wijkaanpak Korvel 2016- 2018 (n.d.) en Actieplan wijkaanpak Korvelse Hofjes 2016-2018 (n.d.) zijn er in de objectieve cijfers tussen 2014 en 2016 weinig veranderingen te zien over de gehele wijk Korvel. Het is nog steeds een wijk met een hoog aandeel huurwoningen en eengezinswoningen. Daarnaast is het nog steeds een kinderrijke wijk, maar ook een wijk met een hoog aandeel ouderen. Dit komt door de aanwezigheid van een verzorgingstehuis in subwijk 172. De degradatie van aandachtswijk naar focuswijk van de subwijk 172 is vooral gebaseerd op de negativiteit die voortkomt uit de subjectieve gegevens. In het sociale thema is het percentage armoedehuishoudens gestegen, evenals het aantal bijstandsgerechtigden. Positief is dat mensen aangeven meer sociale contacten te hebben in de buurt, maar de betrokkenheid is gedaald. In het fysieke thema zijn er meer meldingen bij veiligheidsinstanties zoals de politie bijgekomen. Dit kan echter ook er mee te maken hebben dat mensen bereid zijn sneller een probleem te melden zodat er gericht actie ondernomen kan worden. Daarnaast zijn mensen negatiever geworden over hun woonomgeving. Dit heeft vooral te maken met vervuiling en een tekort aan parkeerplaatsen in de wijk. In het veiligheidsthema laten de objectieve gegevens een positieve ontwikkeling zien. Het aantal inbraken en auto- en fietsendiefstallen is namelijk afgenomen. Maar de subjectieve gegevens scoren negatiever. Het gevoel van onveiligheid is dus onder de mensen toegenomen. Hierbij moet de kanttekening worden gemaakt dat dit te maken kan hebben met een schietpartij die heeft plaatsgevonden in de subwijk in 2015 (Actieplan Wijkaanpak Korvel 2016- 2018, n.d.).

Om verbetering te stimuleren op deze thema's zijn er in het Actieplan wijkaanpak Korvel 2016-2018 (n.d.) en het Actieplan wijkaanpak Korvelse Hofjes 2016-2018 (n.d.) drie speerpunten voor de wijken opgezet:

1. Bewonersbetrokkenheid en sociale samenhang verbeteren.
2. Omgaan met armoede.
3. Vergroten van de veiligheid.

Het eerste speerpunt is van belang voor het project "Dichter bij huis". In het eerste speerpunt komt namelijk de komst van vluchtelingen naar voren. Statushouders komen namelijk vooral terecht in wijken die sociaal zwak zijn. Dit komt omdat hier de grootste voorraad goedkopere woningen liggen. Dit legt druk op de sociale cohesie in de wijk, vooral omdat bestaande bewoners de nieuwkomers als bedreigend kunnen ervaren. Korvel is een wijk met een hoger percentage armoedehuishoudens dan gemiddeld in Tilburg. Door de armoede zijn er veel goedkope sociale huurwoningen in deze wijk. Dit trekt statushouders aan. Het is echter niet de bedoeling dat de vicieuze cirkel versterkt wordt. Hier ziet de gemeente Tilburg een kans om de betrokkenheid onder de bewoners te versterken. Een optie die in beide wijkaanpakken benoemd wordt is het

welkom heten van statushouders. Deze ideeën moesten nader uitgewerkt worden met Vluchtelingenwerk Zuid- Nederland, Knooppunt Ruimhartig Tilburg, ContourdeTwern en lokale partners.

De gemeente Tilburg wilde op lokaal niveau de integratie van statushouders bevorderen door de betrokkenheid van de bewoners te stimuleren. Dit vraagstuk hebben zij voorgelegd aan Knooppunt Ruimhartig Tilburg. Knooppunt Ruimhartig Tilburg is een samenwerkingsverbond waarin verschillende maatschappelijke organisaties hun krachten bundelen. Iedere organisatie heeft zijn eigen kennis, netwerk en expertise. Zij willen door hun krachten te bundelen met elkaar vluchtelingen in Tilburg een hart onder de riem steken en zich thuis laten voelen. Met de komst van 400 vluchtelingen in een noodopvang in Tilburg ontstond er een gevoel van onrust en onveiligheid in de stad. Een situatie die veel vraagt van de omwonenden in de wijk. Deze organisatie is zich hiervan bewust en wil dit gevoel bestrijden door duidelijk te maken dat Tilburg juist nu haar gastvrijheid, veerkracht en betrokkenheid moet tonen. Dit willen ze doen door geboren Nederlanders en nieuwkomers met elkaar in contact te brengen door het uitvoeren van activiteiten (Knooppunt Ruimhartig Tilburg, 2017). Zij dienen als een knooppunt die alle ideeën en initiatieven van burgers, organisaties en bedrijven verzamelt voor vluchtelingen. Om te kunnen voldoen aan het vraagstuk van de gemeente Tilburg zijn zij bij Vluchtelingenwerk Zuid- Nederland terecht gekomen. Een andere belangrijke organisatie die ook deel uitmaakt van dit samenwerkingsverbond is ContourdeTwern. Zij vinden dat ieder mens meetelt en de kans moet krijgen om mee te doen als volwaardige burgers. Zij staan voor een zelfredzame en sociale samenleving door middel van het versterken van de sociale netwerken. Mensen moeten samenwerken en in contact met elkaar staan. Dit vergroot ook de leefbaarheid van wijken. ContourdeTwern houdt zich niet specifiek bezig met alleen vluchtelingen. Zij staan juist voor het versterken van mensen met een kwetsbare positie in de samenleving, vluchtelingen maken hier deel van uit (ContourdeTwern, 2017).

De achtergrond van het uitvoeren van het project “Dichter bij huis” in Tilburg is dus de vraag van de gemeente Tilburg aan Knooppunt Ruimhartig Tilburg om een aanpak te ontwikkelen die de lokale integratie dient te bevorderen. Zij hebben hun kennis en expertise met de kennis en expertise van zowel Vluchtelingenwerk Zuid- Nederland en ContourdeTwern gebundeld. Hieruit is het projectplan “Dichter bij huis” ontstaan. Het projectplan van “Dichter bij huis” is ontwikkeld op basis van hun jarenlange ervaring met andere projecten. Het project heeft project plaatsgevonden in wijkcentrum de Nieuwe Stede Tilburg. Zij zijn de lokale partner die hun locatie hebben aangeboden om het project tot uitvoering te brengen in september en oktober 2018.

5. Resultaten

Deelvraag 1: Welke rol spelen sociale netwerken van vluchtelingen in hun integratie in Nederland?

Integratie is een multi- dimensionaal concept dat bestaat uit structurele en sociaal- culturele integratie. Structurele integratie bestaat uit onderwijs en arbeid. Sociaal- culturele integratie refereert naar de culturele aanpassing aan de normen en waarden en de sociale contacten. Beide dimensies staan in relatie tot elkaar (Penninx & Vermeulen, 1994).

Sociale netwerken

Sociale netwerken vallen onder de sociaal- culturele integratie. Diverse studies hebben gewezen op het belang van sociale netwerken ten aanzien van integratie. Sociale netwerken zijn van grote waarde en een belangrijke drager van levenskwaliteit. Het blijkt dat sociale ondersteuning stress verminderend werkt, depressies voorkomt, het de maatschappelijke kansen vergroot en van belang is bij het verwerken van traumatische gebeurtenissen in het leven. Het biedt de kans om anderen te kunnen helpen en op die manier iets voor zichzelf en anderen te kunnen betekenen. Volgens Dagevos (2001) en Odé (2002) leiden sociale contacten tot een sterkere positie in de maatschappij, maar een sterkere positie in de maatschappij leidt ook tot meerdere informele, sociale contacten.

Een sociaal netwerk kan bestaan uit familie (social bonds), vrienden met een soortgelijke achtergrond (social bonds), vrienden buiten deze cirkel (social bridges) en maatschappelijk diensten en functionele contacten (social ties) (Putnam, 2001). Deze sociale contacten kunnen zorgen voor meer contact met relevante mensen, besluiten beïnvloeden, meer eigenwaarde geven en emotionele ondersteuning bieden.

Men kan via het sociale netwerk verschillende vormen van steun krijgen. Herman (2009) behandelt vier verschillende vormen van steun. De eerste vorm van steun kent een materiële functie. Deze steun is gericht op het verkrijgen van praktische steun, bijvoorbeeld in de vorm van geldsteun. De tweede vorm van steun wordt gekenmerkt door een informatieve functie. Dit is gericht op het vergaren van de benodigde kennis om te kunnen functioneren in een bepaalde omgeving. De derde vorm van steun kent een aansluitingsfunctie. Deze vorm van steun richt zich op het gevoel van verbondenheid en het ondervinden van gezelschap. De vierde vorm van steun heeft een affectieve functie. Hiermee wordt geduid op het verkrijgen van begrip, vertrouwen en erkenning in een bepaalde situatie die zich voordoet.

Sociale netwerken hebben volgens Herman (2009) naast de genoemde viertal functies ook een aantal andere kenmerken. Het eerste kenmerk is de omvang, dit zijn ook wel het aantal contacten van een persoon. Het tweede kenmerk is differentiatie, hierbij wordt gekeken naar de homogeniteit of heterogeniteit van de sociale contacten binnen een netwerk. Het derde kenmerk is de densiteit. Dit is enerzijds de mate van interne contacten binnen een sociaal netwerk en anderzijds de mate waarin het sociale netwerk open is of juist gesloten is. Het vierde kenmerk is de bereikbaarheid. Hiermee wordt de geografisch afstand bedoelt tussen de personen in het sociale netwerk. Het vijfde kenmerk is de stabiliteit, hierbij wordt gekeken naar de mate van verandering van het sociale netwerk.

Sociale netwerken zijn van essentieel belang voor de vluchteling. Sociale contacten met Nederlanders hebben namelijk een positief effect bij het vinden van werk, het verkrijgen van kennis over de Nederlandse samenleving, het leren van de Nederlandse taal en bij het gevoel zich geaccepteerd te voelen in de maatschappij (Jennissen, Maliepaard & Witkamp, 2017; Dagevos en Gijsberts, 2008; Pettigrew en Tropp, 2006). De vier benoemde functies komen hier allemaal terug. Het psychologische en sociale welbevinden komt terug in de aansluitingsfunctie en de affectieve functie. En het verkrijgen van toegang tot huisvesting, de arbeidsmarkt, het onderwijs en de gezondheidszorg komt terug in de materiële functie en de informatieve functie. Personen die in

staat zijn deze hulpmiddelen te mobiliseren uit het sociale netwerk waar dit individu deel van uitmaakt, zijn beter af dan anderen. Sociale contacten zijn dus van belang bij het omgaan met problemen in het leven. Dit maakt sociale netwerken van belang voor de mate van succesvolle integratie (Burgers, Engbersen & Komter, 1999, p. 37).

Sociaal kapitaal

Sociaal kapitaal refereert naar de sociale netwerken van een individu en de hulpbronnen die ze via deze netwerken kunnen verkrijgen. Sociale netwerken zijn een belangrijke bron van sociaal kapitaal waarmee men toegang kan verkrijgen tot sociale steun. Dit is zowel waardevol voor de sociale cohesie in de samenleving als de economie en het individu zelf (Bourdieu, 1986). Belangrijk aan dit begrip is dat het hebben van sociale contacten met anderen een handvat kan bieden voor het realiseren van bepaalde doelen. Sociale netwerken kunnen een framework bieden aan vluchtelingen bij hun vestiging, integratie en in hun zoektocht naar werk. Interetnische contacten bieden hierbij een positieve manier om zowel sociale isolatie als economische obstakels te overwinnen. Tot sociaal kapitaal behoren drie dimensies: social bonds, social bridges en social ties.

Naast deze positieve kant van sociaal kapitaal kan er ook gesproken worden over een negatieve invloed van sociaal kapitaal. Dit zijn effecten die voortvloeien uit het sociale netwerk en een negatieve invloed kunnen hebben op het individu. Hierbij gaat het niet om vijanden binnen het sociale netwerk, oftewel 'zuur' sociaal kapitaal zoals Moerbeek (2001) dit omschrijft. De focus ligt hierbij op normen en waarden die de individuele vrijheid kan beperken. Niet iedereen in de samenleving heeft dezelfde mogelijkheden om zijn of haar sociale netwerken uit te bouwen tot een krachtige hulpbron. Er vindt namelijk een selectieve werking plaats. Sociaal kapitaal wordt vooral verdeeld binnen het eigen, al bestaande netwerk. Buitenstaanders worden hiervan buitengesloten. Dit zorgt voor ongelijkheid in de samenleving. Buitenstaanders zijn voornamelijk de kwetsbare groepen in de samenleving, zoals vluchtelingen (Engbersen, 2003). De mogelijkheden die sociale netwerken een persoon kunnen bieden zijn daardoor afhankelijk van de positie van een individu in de maatschappij.

Vluchtelingen komen aan in Nederland en dienen met niks een nieuw leven op te bouwen. Zij moeten nieuwe sociale contacten maken, in een onbekende omgeving zonder bekende mensen die gekenmerkt wordt door een voor hun vreemde taal en andere normen en waarden. Daarbij kampt het grootste deel van de vluchtelingen met psychische problemen als gevolg van traumatische gebeurtenissen. Tegelijkertijd proberen ze contact met hun familie en vrienden in hun thuisland te onderhouden. Deze kenmerken maken vluchtelingen afhankelijk van andere personen en hierdoor kunnen zij worden gezien als een kwetsbare groep.

Het meeste contact dat vluchtelingen hebben is gericht op hun eigen etnische groep, de social bonds. Vluchtelingen zouden echter graag meer Nederlandse contacten willen hebben. Social bridges die reiken buiten het eigen netwerk kunnen positieve gevolgen met zich meebrengen, maar de realisatie hiervan wordt als lastig ervaren. Vluchtelingen vinden in hun eigen etnische groep meer steun door de toegankelijkheid en de overeenstemming in normen, waarden en behoeftes. In de realiteit ervaren vluchtelingen steeds meer uitsluiting, discriminatie en een beperkte acceptie van hun komst in Nederland (Andriessen en Huijnk 2016; Andriessen, Dagevos, Gijsberts & Huijnk 2015). Hierbij speelt de taalbarrière een grote rol. Daarbij wordt opgemerkt dat de term 'vluchteling' hen een stempel opplakt. Het woord brengt bepaalde vooroordelen met zich mee waardoor het voor vluchtelingen als een obstakel functioneert. In de media heersen negatieve associaties met de term 'vluchteling' en Syrië. Nederlanders weten weinig over Syrië en laten hierover een beeld vormen door de media. Hierdoor ziet het merendeel van de Nederlanders de komst van vluchtelingen als een bedreiging voor de Nederlandse samenleving. De integratie van vluchtelingen is afhankelijk van zowel de houding van de vluchteling zelf en de toegankelijkheid van de samenleving (Medewerker, persoonlijke communicatie, 16 april 2019).

Hieruit kan worden geconcludeerd dat sociale netwerken een grote rol spelen bij de mate van succesvol integreren van de vluchteling. Omdat vluchtelingen die aankomen in Nederland zich bevinden in een onbekende omgeving, niemand kennen, omringd worden door een vreemde taal en andere normen en waarden en vaak kampen met psychische problemen is het belangrijk om sociale contacten op te bouwen. Zij kunnen de vluchteling op verschillende manieren steun bieden die de integratie positief beïnvloedt.

Deelvraag 2: Hoe ervaren de deelnemers aan het project “Dichter bij huis” hun sociale integratie in Nederland?

Zoals besproken in het theoretisch kader wordt sociale integratie in dit onderzoek geoperationaliseerd aan de hand van drie dimensies: acculturatie, interactie en identificatie. In deze deelvraag zal antwoord worden gegeven op hoe de deelnemers aan het project “Dichter bij huis” deze dimensies ervaren in hun leven sinds ze zijn aangekomen in Nederland.

De deelnemers aan het project “Dichter bij huis” die zijn geïnterviewd worden allen gekenmerkt met een soortgelijk verhaal. Zij zijn allemaal gevlucht voor de oorlog in Syrië en kenden niemand in Nederland buiten hun eigen man of vrouw en kinderen. Kortom: ze moesten hun leven opbouwen in een vreemd land. Om hun integratie in Nederland te bevorderen hebben ze gekozen voor een deelname aan het project “Dichter bij huis”. In de gehouden interviews kwam duidelijk en unaniem naar voren dat ze graag meer mensen willen leren kennen en de Nederlandse taal beter willen beheersen. Door deel te nemen aan dit project hoopten ze dit te bereiken. Deelnemer 1 heeft het volgende hierover gezegd: *“Meedoen ja. Ik wilde iets doen hier in Nederland. Meedoen met de bewoners en meedoen in de samenleving.”* Deelnemer 2 gaf het volgende aan: *“Wij willen met mensen in contact komen en ons voorstellen aan mensen. Wij moeten goed Nederlands spreken.”* Hieruit kan worden geconcludeerd dat ze niet tevreden zijn met de sociale contacten die ze hebben en hun niveau van taalbeheersing.

Acculturatie

Iedere deelnemer aan het project heeft al een lange weg afgelegd sinds hun aankomst in Nederland. Zij gaven aan dat de Nederlandse taal moeilijk is om goed te beheersen. Deelnemer 2 gaf dit aan op de volgende manier: *“. . . ik vind de taal heel moeilijk en ben al oud dus is het lastig om te leren.”* Hiermee wordt ook aangegeven dat leeftijd invloed heeft op het leer- en aanpassingsvermogen. Op verschillende manieren hebben de deelnemers geprobeerd en proberen ze nog steeds om vooruitgang te maken op dit gebied. Allemaal zijn ze naar school gegaan en sommige gaan nog steeds naar school omdat zij hun inburgering nog niet gehaald hebben. Deelnemer 4 gaf aan dat zij heel veel leert door thuis met haar kinderen te oefenen. Zij kennen de Nederlandse taal beter omdat zij naar school gaan en zich beter aanpassen omdat zij nog jong zijn en meer durven. Deelnemer 3 zei hier het volgende over: *“Voor de kinderen is het veel makkelijker.”* Vooral in de interviews met de twee oudste deelnemers, 2 en 3, kwam het aspect leeftijd vaker naar voren.

De deelnemers gaven aan dat zij voldoende hulp krijgen bij het leren van de Nederlandse taal en het bekend worden met de Nederlandse cultuur. Deelnemer 5 gaf het volgende aan: *“Ja de hulp is heel goed. Docenten zijn heel aardig en wachten tot ik het begrijp. Heel fijn is dat.”* Daarnaast hebben sommige deelnemers een taalcoach. Deelnemer 5 heeft het volgende hierover gezegd: *“Ik heb een taalcoach gehad. Zij hielp met het leren van de taal maar ook bij het leren van de cultuur. Voor de inburgering is dat nodig. Zij helpt met praten en schrijven.”*

Hieruit kan worden geconcludeerd dat de deelnemers hun acculturatieproces in Nederland als lastig ervaren. Vooral het leren van de Nederlandse taal wordt gezien als een struikelblok. Uit de interviews met de deelnemers kwam naar voren dat leeftijd hierop van invloed is. Hoe ouder men is, des te meer moeite men heeft met zich aan te passen aan de nieuwe omgeving. Dit blijkt uit de volgende twee aspecten. Ten eerste geven alle respondenten aan dat zij veel leren van hun kinderen omdat zij zich makkelijker kunnen aanpassen aan hun omgeving en hierdoor sneller de taal beheersen. Dit toont ook aan dat het hebben van kinderen het acculturatieproces positief beïnvloedt. Ten tweede laten de oudere respondenten, deelnemers 2 en 3, weten dat hun leeftijd invloed heeft op hun aanpassingsvermogen. Niettemin wordt door alle respondenten aangegeven dat de handvaten die ze aangereikt krijgen voldoende zijn om vooruitgang te kunnen maken.

Interactie

Elke deelnemer heeft een gezin bestaande uit een man of vrouw en kinderen. Van elke deelnemer is het gezin compleet aanwezig in Nederland. Dit draagt bij aan de social bonds. Soms was de vrouw of man er eerder en is de rest van het gezin later gekomen naar Nederland. Andere familieleden zijn bij de ene deelnemer wel aanwezig in Nederland en bij anderen niet. Deelnemer 5 gaf het volgende aan: *“Ik heb een man en twee kinderen; een zoon en een dochter. En mijn ouders wonen in Tilburg- Noord met mijn zusje.”* Deelnemer 4 gaf het tegenovergestelde aan; alleen haar man en kinderen zijn in Nederland, de rest van hun familie woont nog in Syrië.

Over het contact met andere Nederlanders zijn alle deelnemers eenduidig. Er is weinig contact met andere Nederlanders. Hun social bridges zijn dus beperkt. Ze gaven aan dat het voor hun moeilijk is om contact te maken met Nederlanders. Deelnemer 1 heeft het volgende hierover gezegd: *“Ja contact met Nederlandse mensen is moeilijk.”* Hiervoor werden drie redenen gegeven door de deelnemers. Voornaamste reden hiervan is dat het lastig is om zich verstaanbaar te maken in het Nederlands en daarbij spreken Nederlandse mensen geen Arabisch. De taalbarrière wordt hierbij ervaren als het grootste obstakel. Deelnemer 2 zei het volgende hierover: *“Ja ik sprak geen Nederlands dus dat was heel lastig.”* Deelnemer 5 liet weten dat de taalbarrière ook als obstakel kan worden ervaren door Nederlanders. Dat zei hierdoor geen toenadering zoeken. Hierover zei deelnemer 5 het volgende: *“Ik begrijp de Nederlandse taal niet en zij begrijpen het Arabisch niet. Dus heel moeilijk”.* Naast de taalbarrière als obstakel werd ook de situatie waarin zij zich als vluchteling bevonden benoemd als obstakel. Omdat zij als vluchteling in een asielzoekerscentrum terecht komen zijn zij over het algemeen afgesloten van de samenleving. Er is dus geen contact met Nederlanders, tenzij zij hier actief naar zoeken. Deelnemer 3 zei hierover het volgende: *“Ja lastig door een andere taal en ook door de situatie. Het was heel vermoeiend om uit Syrië te komen met de kinderen en elkaar niet te zien.”* Als derde reden kan een cultuurverschil benoemd worden. Het contact dat er is tussen de statushouders en Nederlanders is heel oppervlakkig. Nederlanders hebben oppervlakkig contact met elkaar en gaan niet veel op bezoek bij elkaar. Deelnemer 5 zei hierover het volgende: *“De burens links zeggen hallo en hoe gaat het. Dus alleen contact buiten voor de deur van het huis. Ik ga niet bij hun naar binnen.”* In Syrië behoort het tot de cultuur om gastvrij te zijn. Mensen gaan veel bij elkaar op bezoek en blijven vaak eten bij elkaar. Deelnemer 2 zei hier het volgende over: *“Ja wij willen contact en op bezoek gaan maar zij komen en willen niet.”* Nederlanders zijn meer op zichzelf gericht. Hierover werd door deelnemer 1 twee dingen gezegd: *“Sommige mensen hebben geen tijd of sommige mensen willen geen contact maken”* en *“Nederlandse mensen is verschil. Soms willen ze heel veel helpen en soms willen ze alleen zijn.”* Deelnemer 4 gaf wel aan dat haar kinderen spelen met Nederlandse kinderen. Hierdoor komen zij in contact met de ouders. Deelnemer 3 sluit zich hierbij aan: *“. . . kinderen overal heen brengen. Naar de sportschool en hun school.”* Omdat hij de kinderen naar hun school of sportactiviteiten brengt komt hij weer in contact met Nederlanders.

Het contact met andere statushouders lijkt beter te zijn dan het contact met Nederlanders. Dit levert een positieve bijdrage aan de social bonds. Zowel deelnemer 2 en 3 gaven het volgende aan over hun contact met andere statushouders: *“Ja wel beter dan met Nederlanders.”* Het contact met andere statushouders komt voornamelijk voort uit contacten die gemaakt worden op school en in het wijkcentrum. Deelnemer 1 zei hier het volgende over: *“Met mensen van het wijkcentrum of van school. Daar heb ik contact mee. Andere vluchtelingen niet zo.”* Voornaamste reden van beter contact met vluchtelingen dan met Nederlanders blijkt het spreken van dezelfde taal te zijn. Als beide alleen Arabisch spreken en geen Nederlands is het makkelijker om zich tot elkaar te keren. Deelnemer 2 zei hierover het volgende: *“. . . wij praten alleen Arabisch en zij ook, dus met dezelfde taal is het makkelijker.”* Deelnemer 4 gaf nog een andere reden aan. Omdat zij zich in dezelfde situatie bevinden begrijpen statushouders elkaar beter. Ze ontmoeten elkaar in een asielzoekerscentrum en proberen het contact te behouden. Daarnaast zoeken kinderen van statushouders vaak toenadering tot elkaar. Hierdoor komen de ouders eerder met elkaar in

contact dan met Nederlandse ouders. Deelnemer 3 zegt hier het volgende over: *“Klopt en ook zelfde situatie en vaak door kinderen die spelen met elkaar doordat ze niemand anders kenden.”*

De deelnemers proberen naast het volgen van cursussen op school om hun inburgering te halen andere activiteiten te volgen om hun sociale netwerk uit te breiden. Het aangaan van social ties doen ze elk op hun eigen manier. Deelnemer 1 doet vrijwilligerswerk in zijn vrije tijd omdat hij nog niet mag werken in Nederland. Hierover zegt deelnemer 1 het volgende: *“Ik vind het heel leuk om te kunnen helpen en bezig te zijn.”* Deelnemer 2 heeft de inburgering gehaald en loopt nu stage bij de kinderopvang. Deelnemer 3 gaf aan nog bezig te zijn met de inburgering maar gaat in zijn vrije tijd naar de sportschool. Daarbij zijn deelnemer 2 en 3 christelijk en gaan elke zondag naar de kerk. Hierover zeiden zij het volgende: *“Ik ga elke zondag naar de kerk en ik ken veel mensen daar. Dat is heel fijn.”* Deelnemer 4 gaf aan nieuwe contacten te hebben gemaakt door elke week op dezelfde dag en hetzelfde tijdstip te gaan zwemmen. Hierdoor komt ze vaak dezelfde mensen tegen waardoor het contact steeds diepgaander wordt. Deelnemer 5 gaf aan iedere week activiteiten te volgen bij het buurthuis en de ouderkamer. Deelnemer 5 zei hierover het volgende: *“. . . in het buurthuis ken ik een mevrouw en bij de ouderkamer komen andere vluchtelingen.”*

Er was één deelnemer die aangaf dat het geslacht van invloed is op het aantal sociale contacten. Volgens deelnemer 1 hebben vrouwen meer sociale contacten dan mannen. Reden hiervoor is dat vrouwen sneller iemand aanspreken en een gesprek oppervlakkiger houden. Mannen daarentegen zijn serieuzer en willen meer diepgang in hun gesprek. Deelnemer 1 hierover het volgende:

Mijn vrouw kent er wel meer dan ik. Vrouwen he die praten veel. Als ik met anderen praat dan is het serieuzer dan vrouwen. Vrouwen praten over alles maar voor mannen is het waar heb jij gestudeerd, waar heb jij gewerkt. Dat is iets serieuzer ja.

Hieruit kan worden geconcludeerd dat de deelnemers een vrij beperkt sociaal netwerk hebben. Het contact met Nederlanders is beperkt door een taalbarrière, het bevinden in een andere situatie en de aanwezigheid van een cultuurverschil. Dit beïnvloedt hun social bridges op een negatieve manier. Het contact met andere statushouders is beter dan met Nederlanders. Hun social bonds is beter dan hun social bridges. Dit komt omdat andere statushouders dezelfde taal spreken en zich in een soortgelijke situatie bevinden. Om hun sociale netwerk uit te breiden proberen ze social ties aan te gaan. Dit doen ze op verschillende manieren; vrijwilligerswerk, het lopen van stage, lidmaatschap bij een sportvereniging, uiten van hun religie, activiteiten te volgen bij het buurthuis of de ouderkamer. Daarnaast zijn volgens deze analyse zowel het hebben van kinderen en het geslacht van invloed op het aantal sociale contacten die men heeft.

Identificatie

Elke deelnemer gaf duidelijk aan zich in het begin niet thuis te voelen in Nederland. Ze voelden zich wel welkom in Nederland, maar het is lastig om je thuis te voelen in een vreemd land. Dat geldt voor iedereen. Deelnemer 3 zei hierover het volgende: *“Wij waren hier welkom maar niet leuk om te komen. Door de oorlog in Syrië”*. Dit heeft een bepaalde tijd geduurd. In het begin beheersten ze de taal niet, ze kenden de omgeving niet en waren vaak alleen. Daardoor waren ze vaak bang om buiten huis te gaan en dingen te ondernemen of mensen aan te spreken. Nadat ze zich beter verstaanbaar konden maken en gewend waren aan Nederland voelden ze zich meer verbonden met andere mensen. Sindsdien voelen ze zich steeds meer thuis in Nederland. Deelnemer 1 zegt hierover het volgende: *“Nee in het begin nee. Ik kon de taal niet praten en begreep niet de cultuur. Ik weet niet het systeem hier. Maar toen ik dat begreep wel.”*

Omdat ze de taal slecht beheersten hadden de deelnemers het gevoel dat ze niks zelf konden doen. Hun competentie was laag en hierdoor voelden ze zich niet zelfstandig. Ze voelden zich dus afhankelijk van instanties die hierin begeleiding aanboden of van hun man of vrouw die zich wel verstaanbaar kon maken. Hun gevoel van autonomie was dus ook laag. Deelnemer 2 zei hierover

het volgende: *“Nee in het begin was alles heel lastig. Je kent de taal niet en geen mensen. Dus echt hulp nodig.”* Zodra ze zich beter verstaanbaar in het Nederlands konden maken had dit een positieve invloed op hun competentie en ook op hun autonomie. Het gevoel van vertrouwen in zichzelf werd groter en de mate van afhankelijkheid en niet zelfstandig kunnen zijn minder. Uit de interviews kwam naar voren dat iedere respondent apart van hun partner is aangekomen in Nederland. Ook gaven ze aan dat de diegene die eerder aangekomen zijn in Nederland de taal beter beheersen omdat zij hier langer aanwezig zijn. De respondenten die na hun partner in Nederland zijn aangekomen geven aan vaker afhankelijk te zijn van hun partner dan andersom. De respondenten die vóór hun partner in Nederland zijn aangekomen geven aan dat zij de taal beter beheersen dan hun partner. Dit heeft weer invloed op de mate van afhankelijkheid en zelfstandigheid.

Het beheersen van de Engelse taal maakte het ook makkelijker. Deelnemer 1 zegt hierover het volgende: *“Ja. Ik kan gewoon alles zelf. Als niet in Nederlands kan dan in Engels, kan niet in Engels dan in Nederlands. Ik probeer altijd mijn problemen zelf op te lossen.”* Deelnemer 5 gaf aan dat ze heel erg afhankelijk was van haar man omdat hij de taal beter beheerste: *“Nee, mijn man deed veel voor mij. Ik kon slecht Nederlands en mijn man beter, dus hij kon dat makkelijker doen.”*

Hieruit kan worden geconcludeerd dat de deelnemers zich in de eerste maanden na hun aankomst niet thuis voelden in Nederland, ongeacht geslacht of leeftijd. De verbondenheid met de Nederlandse samenleving was dus laag. Ondanks geven ze wel aan dat ze welkom werden geheten. Ook was hun gevoel van autonomie laag. Ze voelden zich niet zelfstandig, maar juist afhankelijk van anderen. De grote factor die hierin alles bepalend is volgens de deelnemers het wel of niet beheersen van de Nederlandse taal. Zodra zij zich beter verstaanbaar konden maken in het Nederlands of in het Engels had dit een positief effect op de identificatie. Dit heeft te maken met de mate van competentie. Zodra ze de taal beter beheersten, nam ook hun gevoel van competentie toe. De mate van taalbeheersing heeft een verband met hoelang iemand aanwezig is in Nederland, en uiteindelijk ook effect op de mate van identificatie.

Deelvraag 3: In hoeverre draagt het project “Dichter bij huis” bij aan het acculturatieproces van de deelnemers?

In deze deelvraag wordt uiteengezet hoe de deelnemers aan het project “Dichter bij huis” denken over de bijdrage van het project aan hun acculturatieproces.

In deelvraag 2 werd duidelijk dat alle deelnemers de Nederlandse taal als lastig ervaren en zien als een struikelblok in hun sociale integratie. Het doel van het project “Dichter bij huis” is om mensen met elkaar in contact te brengen door het organiseren van wekelijkse activiteiten op wijkniveau. Ze koken samen, leren over elkaar en gaan samen de wijk in.

De deelnemende statushouders staan niet meer aan de rand van de samenleving maar wonen inmiddels in de wijk. Door hun deelname aan het project komen zij in contact met de lokale inwoners van de wijk. Omdat er zowel Nederlanders als statushouders aanwezig zijn wordt er geoefend met het leren van de Nederlandse taal. Deelnemer 2 zei hierover het volgende: *“Ja door het contact met de mensen leer je de taal.”* Deelnemer 4 gaf aan dat ze ook met andere statushouders probeerden om Nederlands te praten. Soms gaf het een veilig gevoel om terug te kunnen vallen op statushouders die ook Arabisch praatten. Als ze iets niet in het Nederlands begrepen of lastig vonden om duidelijk te maken, konden ze het hier samen over hebben en tot een goede woordkeuze komen. Ook hielp het project met het verbreden van hun woordenschat. Deelnemer 5 zei hierover het volgende: *“Ja ja dat helpt. Ik leerde woorden in de keuken. Ik zag iets en dan wist ik niet het woord, dus leerden we dat van elkaar.”*

Naast het leren van de taal dient het project ook een bijdrage te leveren aan hun kennis over verschillende aspecten van de Nederlandse samenleving. Omdat de statushouders in contact worden gebracht met Nederlandse wijkbewoners leren zij over hoe het dagelijks leven van de Nederlander eruit ziet en wat behoort tot de Nederlandse cultuur. Door het samen koken met elkaar zien de statushouders bijvoorbeeld wat Nederlandse kost is. De Nederlandse cultuur en de Syrische cultuur verschillen niet veel van elkaar. Deelnemer 2 zei hierover het volgende: *“De taal en ik heb geleerd hoe mensen een andere cultuur hebben. In Syrië is er een andere cultuur dan in Nederland. Het is anders maar ook beetje hetzelfde.”*

Zoals ook bij deelvraag 2 bij de dimensie acculturatie naar voren kwam, speelt leeftijd ook hier een rol. Hoe ouder men is, des te meer moeite men heeft met zich aan te passen aan de nieuwe omgeving en nieuwe dingen te leren. Deelnemer 2 zei het volgende hierover: *“. . . ik vind de taal heel moeilijk en ben al oud dus is het lastig om te leren.”* Deelnemer 4 liet weten dat zij veel van haar kinderen leert, zij kunnen zich namelijk beter aanpassen en beheersen hierdoor de Nederlandse taal beter. Deelnemer 3 dacht hier hetzelfde over: *“Voor de kinderen is het veel makkelijker.”*

Hieruit kan worden geconcludeerd dat volgens de deelnemers het project “Dichter bij huis” een positieve bijdrage levert aan het acculturatieproces. Volgens de deelnemers biedt het project de uitstekende mogelijkheid om zowel de Nederlandse taal en de Nederlandse cultuur beter te leren kennen. Door het in contact komen met Nederlanders kunnen zij oefenen met de Nederlandse taal. Omdat er ook andere statushouders aanwezig zijn die ook Arabisch praten heerst er een veilig gevoel en een gemoedelijke sfeer. Daarbij dragen de activiteiten bij aan het verbreden van hun kennis over de Nederlandse samenleving; ze leren wat Nederlanders eten en hoe ze dit bereiden, leren normen en waarden door het contact met Nederlanders en leren de wijk kennen. In de analyse van deelvraag 2 betreft de dimensie acculturatie kwam naar voren dat leeftijd het acculturatieproces beïnvloedt. Dat is hier ook van toepassing.

Deelvraag 4: In hoeverre draagt het project “Dichter bij huis” bij aan het interactieproces van de deelnemers?

In deze deelvraag wordt uiteengezet hoe de deelnemers aan het project “Dichter bij huis” denken over de bijdrage van het project aan hun interactieproces.

Uit deelvraag 2 kwam naar voren dat de deelnemers door verschillende redenen een beperkt sociaal netwerk hebben. Hun social bonds zijn sterker dan hun social bridges. Tijdens het project waren geen familieleden of vrienden aanwezig van de deelnemers. Alleen bijvoorbeeld hun man of vrouw. De deelnemers gaven aan dat het contact met de Nederlandse wijkbewoners tijdens het project goed was. Deelnemer geeft dit op de volgende manier aan: *“Ja je leert meer mensen kennen op die manier.”* Het project heeft dus een bijdrage geleverd aan hun social bridges. Er werd onderling gepraat met elkaar en zowel de statushouders als de Nederlandse wijkbewoners deden hun best om elkaar te begrijpen en elkaar beter te leren kennen. Deelnemer 3 zei hierover het volgende: *“Goed, zij vonden het heel fijn om ons te leren kennen en contact te maken.”*

Over hun social bridges tijdens het project zijn de deelnemers dus positief. Over hun social bonds zijn de deelnemers ook positief. Dit blijkt uit het antwoord van deelnemer 2: *“Ja dat was wel goed.”* De deelnemers zijn over hun social bonds echter nog positiever dan over hun social bonds. Het contact met andere statushouders tijdens het project was dus wederom beter dan met de Nederlandse wijkbewoners. Reden die hiervoor werd gegeven was dat het door het spreken van dezelfde taal, Arabisch, makkelijker is om met elkaar te communiceren. Deelnemer 1 gaf het volgende aan: *“. . . makkelijker om te praten met elkaar.”* Deelnemer 5 zei hierover het volgende: *“Wij begrijpen elkaar beter door het Arabisch.”*

Na afloop van het project is het contact volgens de deelnemers echter verwaterd. Ze weten nu wie hun burens zijn en herkennen gezichten, maar daar is ook alles mee gezegd. Soms wordt er een kort praatje op straat met elkaar gemaakt of in de supermarkt als ze elkaar tegenkomen. Verder dan dit oppervlakkige contact gaat het niet. De statushouders en de Nederlandse wijkbewoners gaan niet bij elkaar op bezoek, de statushouders onderling echter ook niet. Er zijn uit dit project dus geen hechte vriendschappen voortgekomen. Deelnemer 1 zegt hierover het volgende: *“Het gaat. Toen wel goed, nu ken ik mijn burens. Maar nu is het hallo en dag, meer niet.”* Deelnemer 5 geeft hetzelfde aan in andere woorden: *“Geen contact. Wij gaan niet op bezoek bij elkaar. Niet bij de Nederlanders en niet bij de vluchtelingen. We kennen nu meer mensen op straat, dan is het hallo en even praten. Dus weinig.”* Deelnemer 4 was de enige die aangaf dat het contact tegenwoordig met de statushouders wel redelijk is. Zij gaf aan dat dit komt omdat zij zich in dezelfde situatie bevinden; ze omarmen dezelfde cultuur en beide kennen niemand waardoor ze meer op zoek zijn naar diepgaande contacten. Zij was de uitzondering van de respondenten die een positief geluid liet horen over het contact na afloop van het project.

Voor de deelnemers is het project geen middel geweest die de sociale ties van de deelnemers heeft beïnvloed. De activiteiten die ze ondernemen zijn ze al langere tijd mee bezig en zijn dus geen resultaat geweest van hun deelname.

Hieruit kan worden geconcludeerd dat volgens de deelnemers aan het project “Dichter bij huis” het project een positieve bijdrage heeft geleverd aan hun interactieproces tijdens het project. Alle deelnemers zijn positief over zowel hun social bonds als hun social bridges. Ze laten echter een positiever geluid klinken over hun social bridges. Het contact met andere statushouders was namelijk eenvoudiger omdat er geen taalbarrière aanwezig was. Deze was bij het contact maken met Nederlanders wel aanwezig. De deelnemers geven echter aan dat hun sociale contacten verminderen na hun deelname aan het project. Dit geldt voor zowel de social bonds als de social bridges. Het project “Dichter bij huis” heeft hierdoor uiteindelijk weinig invloed gehad op het opzetten van een sociaal netwerk. De contacten die er zijn worden als oppervlakkig ervaren. Redenen die hiervoor worden gegeven zijn de culturele verschillen tussen de statushouders en de Nederlandse wijkbewoners en omdat ze zich bevinden in een andere situatie. Doordat alle deelnemers relatief unaniem zijn betreft deze dimensie kan er geen onderscheid gemaakt worden

op de aspecten leeftijd en geslacht. Er is echter één uitzondering. Deelnemer 4 uit zich, in tegenstelling tot de andere deelnemers, redelijk positief over haar contact met statushouders na afloop van het project (social bridges). Het project heeft hierdoor voor haar een grotere bijdrage geleverd aan haar interactieproces, voornamelijk aan de indicator social bridges na afloop van het project.

Deelvraag 5: In hoeverre draagt het project “Dichter bij huis” bij aan het identificatieproces van de deelnemers?

In deze deelvraag wordt uiteengezet hoe de deelnemers aan het project “Dichter bij huis” denken over de bijdrage van het project aan hun identificatieproces.

Uit deelvraag 2 kwam naar voren dat de deelnemers zich tijdens de beginperiode in Nederland niet kunnen identificeren met Nederland. Ze voelen zich hier niet thuis en zijn afhankelijk van anderen. Zodra ze de Nederlandse taal beter beheersen worden ze onafhankelijker en kunnen ze meer activiteiten zelfstandig ondernemen. Ook gaan ze de Nederlandse samenleving beter begrijpen waardoor ze zich meer thuis voelen.

De deelnemers gaven aan dat ze zich door hun deelname aan het project “Dichter bij huis” zich meer thuis voelen in Nederland. Hiervoor worden verschillende redenen gegeven. Deelnemer 1 gaf als reden dat hij zich beter thuis voelt in Nederland omdat hij de wijk beter kent: *“Jawel, meer bekend in omgeving nu. Dat is goed.”* Deelnemer 2 gaf als aanvulling dat hij zich meer verbonden voelt met Nederland door de uitbreiding in zijn sociale contacten: *“Ja toch meer mensen kennen.”*

Door dit gevoel hebben de deelnemers ook het idee zelfstandiger te zijn geworden en dus minder afhankelijk te zijn van instanties of andere personen. Zowel deelnemer 2 en deelnemer 3 gaven het volgende aan: *“Ja in het begin was het lastig maar nu goed. Alles zelf proberen nu en zelf doen. Nu hebben we minder hulp nodig.”* Deelnemer 5 geeft aan nog steeds moeite te hebben met de Nederlandse taal waardoor ze nog vaak afhankelijk is van haar man: *“. . . nee. Of klein beetje. Maar nog steeds spreek ik weinig Nederlands, niet goed. Dus dat is lastig. Mijn man kan het beter.”*

Hieruit kan worden geconcludeerd dat volgens de deelnemers aan het project “Dichter bij huis” het project een positieve bijdrage heeft geleverd aan hun identificatieproces. Door het project hebben ze de Nederlandse taal beter leren beheersen, zijn ze beter bekend met de wijk en kennen ze meer inwoners van hun wijk. Omdat het project positief heeft gescoord op deze doelen heeft dit positieve effecten op zowel de verbondenheid met de Nederlandse samenleving, de autonomie en competentie van de deelnemende statushouders.

6. Conclusie & aanbevelingen

6.1 Conclusie

Dit onderzoek trachtte meer inzichten te verkrijgen in de sterke kanten en de verbeterpunten van het project “Dichter bij huis” die de sociale integratie van vluchtelingen in de Nederlandse maatschappij dient te bevorderen. In dit onderzoek werd er dan ook antwoord gegeven op de volgende hoofdvraag, namelijk: *“Op welke manier draagt het project “Dichter bij huis” bij aan de sociale integratie van vluchtelingen in de Nederlandse maatschappij?”*. Daarnaast bestond dit onderzoek uit vijf deelvragen. In het resultatenhoofdstuk is er per deelvraag een korte conclusie gegeven. Aan de hand van deze antwoorden wordt er afgesloten met onderstaande centrale conclusie.

Het project “Dichter bij huis” is opgezet om geboren Nederlanders en nieuwe Nederlanders met elkaar op wijkniveau in contact te brengen door gezamenlijke deelname aan activiteiten. Sociale integratie van statushouders is hierbij de belangrijkste functie van het project. De deelnemers gaven aan niet tevreden te zijn met hun sociale integratie in Nederland. Met betrekking tot het integratiemodel van Esser wordt het acculturatieproces als lastig ervaren en is hun sociale netwerk vrij beperkt waardoor ze moeite hebben om zich te kunnen identificeren in de Nederlandse maatschappij. Door hun ontevredenheid besloten ze mee te doen aan het project “Dichter bij huis”.

Uit de resultaten blijkt dat de deelnemers over het algemeen het meest optimistisch zijn over de invloed van het project “Dichter bij huis” op hun acculturatieproces. Tijdens het project kwamen statushouders en geboren Nederlanders, woonachtig in de wijk Korvel in Tilburg, in contact met elkaar door het volgen van wekelijks activiteiten. Tijdens dit project werd geacht dat er zo veel mogelijk Nederlands werd gesproken. Dit heeft volgens de deelnemers geleid tot een betere beheersing van de Nederlandse taal. Daarnaast ging men samen de wijk in of samen koken. Hierdoor leerden ze hun omgeving en de Nederlandse cultuur beter kennen. Door de omgang met geboren Nederlanders kregen de deelnemers ook iets mee over Nederlandse normen en waarden. Dit heeft een bijdrage geleverd aan de kennis van de Nederlandse maatschappij. Leeftijd speelt een grote rol bij het acculturatieproces. Hoe ouder men is des te lastiger het wordt om zich te kunnen aanpassen.

Deze positieve bijdrage aan het acculturatieproces heeft de deelnemers zelfverzekerder gemaakt en hun meer vertrouwen gegeven. Hun competentie is gestegen. Hierdoor is het project ook van waarde geweest op het identificatieproces. Vóór hun deelname aan het project kenden de deelnemers hun omgeving en andere wijkbewoners niet of nauwelijks. Hierdoor voelden ze zich niet op hun gemak en vonden ze het niet prettig om naar buiten te gaan en activiteiten te ondernemen. Het project heeft hier echter een positief effect op gehad. Zowel de competentie, autonomie en verbondenheid zijn verbeterd. De deelnemers voelen zich nu meer thuis in Nederland en meer verbonden met de omgeving waar ze wonen omdat ze er beter bekend zijn. Omdat ze zelfstandiger zijn geworden hebben de deelnemers het gevoel minder afhankelijk te zijn van instituties of andere personen. Hun gevoel van autonomie is gestegen. Daarbij werd ook aangegeven dat respondenten die na hun partner zijn aangekomen in Nederland afhankelijker zijn van hun partner dan andersom. Zij hebben namelijk langer de tijd gehad om de Nederlandse taal te leren waardoor zij minder afhankelijk zijn, en dus zelfstandiger. De mate van taalbeheersing bepaalt de mate van competentie. Dit beïnvloedt op den duur zowel de autonomie als de verbondenheid met de samenleving.

Interactie is de dimensie waar het project “Dichter bij huis” de minste bijdrage aan heeft geleverd. Door het in aanmerking komen met andere individuen tijdens het project kregen de deelnemers de kans om nieuwe sociale contacten te leggen met zowel andere statushouders als geboren Nederlanders. Door deze contacten tijdens het project hebben beide groepen de kans gekregen

om elkaar beter te leren kennen. Hierdoor hebben ze inzicht gekregen in elkaars normen en waarden. Deze bleken niet altijd sterk van elkaar te verschillen. Voor de deelnemers is vooral contact met Nederlanders van belang, de social bridges. Dit vormt namelijk een link met de samenleving bestaande buiten hun eigen netwerk. Het contact tussen de statushouders en geboren Nederlanders verliep echter moeizaam door de taalbarrière. Dit neemt echter niet weg dat beide groepen hun best deden om elkaar te begrijpen. Daarentegen was het contact tussen de statushouders onderling, social bonds, makkelijker omdat hier deze taalbarrière niet aanwezig was. Over de invloed van het project “Dichter bij huis” op het interactieproces zijn de deelnemers sceptisch omdat van het opbouwen van hechte contacten met individuen geen sprake is geweest. Slechts één deelnemer is redelijk positief over haar social bonds na afloop van het project. De andere deelnemers laten weten dat na afloop van het project de contacten zijn verwaterd en gaat het contact niet verder dan een oppervlakkig gesprek als men elkaar toevallig tegenkomt in de supermarkt of op straat. De statushouders hadden het graag anders gezien maar noemen het cultuurverschil als reden; Syriërs en Nederlanders hebben cultureel gezien andere verwachtingen van een sociaal netwerk. Voor Syriërs is het normaal om dagelijks bij elkaar op bezoek te gaan, terwijl Nederlanders hier minder voor open staan. Voor alle deelnemers is het project geen middel geweest om hun social ties te verbeteren. Er kan gesteld worden dat het project wel indirect een invloed heeft gehad op de social ties van de deelnemers. Het project heeft door een betere taalbeheersing en bekendheid in de wijk meer zelfstandigheid gebracht. Dit heeft ervoor gezorgd dat deelnemers meer activiteiten durven te ondernemen.

Samenvattend kan er worden geconcludeerd dat uit dit onderzoek naar voren is gekomen dat het project “Dichter bij huis” op iedere dimensie, acculturatie, interactie en identificatie, een ander effect heeft gehad. Deze drie dimensies vormen samen de sociale integratie van vluchtelingen. Over het algemeen kunnen de bevindingen als positief worden bestempeld en levert het project een bijdrage aan de sociaal- culturele integratie van vluchtelingen. De grootste positieve bijdrage heeft het project geleverd aan het acculturatieproces, waarbij wel aangegeven werd dat leeftijd een rol speelt. Deze bijdrage heeft een positief effect gehad op het identificatieproces van de deelnemers. De deelnemers zijn sceptisch over de invloed van het project op het interactieproces. Tijdens het project vonden de deelnemers het contact redelijk, maar na afronding van het project is dit verwaterd tot zeer oppervlakkig contact. De sociale relaties die opgebouwd waren kunnen worden bestempeld als instabiel. Hierdoor is het doel van het project om statushouders en geboren Nederlanders op wijkniveau met elkaar in contact te brengen niet behaald.

6.2 Aanbevelingen

Zoals uit de conclusie blijkt heeft het project “Dichter bij huis” op iedere dimensie, acculturatie, interactie en identificatie, een andere invloed gehad. De deelnemers zijn tevreden met de vooruitgang die zij geboekt hebben resulterend uit hun deelname. Om die reden wordt er geadviseerd om zulke vergelijkbare projecten en initiatieven op wijkniveau voort te zetten.

Wel is het van belang om de dimensie interactie beter te ontwikkelen. Uit het onderzoek is gebleken dat bij het project “Dichter bij huis” het contact na afloop namelijk is verwaterd. De statushouders zijn dus niet in staat om deze contacten zelf intact te houden. De invloed van het project op de dimensie interactie kan hierdoor worden bestempeld als een zwakte. Het opbouwen van een sociaal netwerk is echter een belangrijk aspect voor de verdere integratie van de statushouders. Een praktische aanbeveling is om deze zwakte bij toekomstige projecten om te zetten naar een kracht van het project. Een optie is om het project langer voort te zetten. Hierdoor worden de sociale contacten tijdens het project diepgaander waardoor de kans op een stabiele voortzetting groter wordt. Daarnaast is er nog de optie om een maandelijks terugkomdag bij het desbetreffende wijkcentrum te organiseren of regelmatig contact op te nemen met de deelnemers. Dit kan worden voortgezet totdat de deelnemers het idee hebben hun sociale contacten zelf te kunnen voortzetten. Op deze manier kan het gedrag van de

deelnemers beter in beeld worden gebracht en kunnen zij indien nodig gestimuleerd worden tot het ondernemen van actie.

Een theoretische aanbeveling is om vervolgonderzoek te doen naar de projecten “Dichter bij huis” die uitgevoerd zijn in Breda en Eindhoven. De resultaten die hieruit voortkomen kunnen gebruikt worden in combinatie met het resultaat van het project dat plaatsgevonden heeft op de locatie in Tilburg. Op deze manier kunnen de locaties van elkaar leren en elkaar aanvullen waar nodig om een eventueel toekomstig project nog sterker neer te zetten.

6.3 Reflectie

Het uitvoeren van dit onderzoek voor de totstandkoming van mijn bachelorthesis was heel interessant. Elk onderzoek kent tekortkomingen of onderdelen in het proces die minder goed zijn verlopen. In elke stap van het proces waren er uitdagingen. Dit begon al met het zoeken van een specifiek onderwerp. Eerdere projecten hebben we altijd in groepsverband uitgevoerd, dan was het makkelijker om sneller de knoop door te hakken. Het aspect van samen brainstormen en keuzes maken miste ik nu. Het vinden van een case study was in het begin erg spannend. Omdat het project “Dichter bij huis” vorig jaar al plaatsgevonden heeft was het lastig om in contact te kunnen komen met respondenten. Uiteindelijk is dit goed gekomen door de contactpersoon meneer Adolfs. Hij heeft mij in contact kunnen brengen met de deelnemers. Het steeds weer afwachten en afhankelijk zijn van iemand anders ervaarde ik als stressvol. Daarbij was ik wel heel blij dat ik optijd begonnen was. Dit was een bewuste keuze, zodat indien nodig er ruimte was om een alternatieve case study te zoeken.

Wat goed ging, tegen mijn verwachtingen in, was het afnemen van de interviews. In de afgelopen jaren heb ik geleerd dat het afnemen van interviews niet mijn sterkste kant is omdat ik snel in paniek raak en stil val, ik zag hier dan ook enorm tegen op. Uiteindelijk viel dit enorm mee en ben ik tevreden met mijn eigen houding. Ik had met de projectleider van “Dichter bij huis” in Tilburg al veel mail- en telefooncontact gehad. Hij was erg behulpzaam en nieuwsgierig naar mijn onderzoek, dit stelde mij gerust. De deelnemers aan het project vonden het zelf ook spannend waardoor ik mij ook meer op mijn gemak voelde. Hetgeen wat een uitdaging was tijdens de interviews met de deelnemers was de taalbarrière. Met de aanwezigheid van een tolk had er meer diepgang in de interviews gezeten, dit was mijn onderzoek ten goede gekomen. Daarbij zijn alle respondenten afkomstig uit Syrië. Dit is echter geen voorwaarde voor het project, hier zijn namelijk alle statushouders welkom. De respondenten zijn random benaderd en dus niet op thuisland geselecteerd. Ik kan wel stellen dat de bevindingen relatief relevant zijn voor andere doelgroepen doordat iedere statushouder, ongeacht afkomstig, voor dezelfde uitdagingen staat.

Tijdens de analyse vond ik het prettig dat mijn interviewvragen duidelijk waren afgestemd op het conceptueel model, het operationalisatieschema en de deelvragen. Hierdoor was er een duidelijke structuur aanwezig.

Uiteindelijk heb ik veel geleerd van het proces dat heeft plaatsgevonden om te komen tot deze bachelorthesis. Naar mijn idee is dit leerzamer dan alle groepsprojecten uit vorige jaren. Je staat er alleen voor en zit echt midden in het onderzoek. Wanneer je alles zelf uitvoert, beschik je ook over alle kennis waardoor het proces vergemakkelijkt wordt.

7. Literatuurlijst

Actieplan wijkaanpak Korvel 2016-2018. (n.d.).

Actieplan wijkaanpak Korvelse hofjes 2016-2018 (n.d.).

Allport, G.W. (1954). *The nature of prejudice*. New York: Doubleday and Company.

Andriessen, I., Dagevos, J., Gijsberts, M., Huijnk, W. (2015). *Werelden van verschil*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.

Andriessen, I., Huijnk, W. (2016, december). *Integratie in zicht? De integratie van migranten in Nederland op acht terreinen nader bekeken*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.

Baarda, B., Van der Hulst, M. (2017). *Basisboek interviewen. Handleiding voor het voorbereiden en afnemen van interviews (4e druk)*. Groningen/Houten: Noordhoff Uitgevers.

Bakker, L., Dagevos, J., Engbersen, G., Jennissen, R., Klaver, M.M.V.J., Leerkes, A., Odé, A. (2015). *Geen tijd verliezen. Van opvang naar integratie van asielmigranten*. WRR-Policy Brief 4, Den Haag: Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid.

Berry, J. W. (2005). Acculturation: Living successfully in two cultures. *International journal of intercultural relations*, 29(6), 697-712.

Bhatia, S., Ram, A. (2009). Theorizing identity in transnational and diaspora cultures: A critical approach to acculturation. *International Journal of Intercultural Relations* 33, 140-149.

Boeije, H. R. (2005). *Analyseren in kwalitatief onderzoek: denken en doen*. Amsterdam: Boom onderwijs.

Bokhorst, M., Bovens, M., Engbersen, G., Jennissen, R. (2018). *De nieuwe verscheidenheid: Toenemende diversiteit naar herkomst in Nederland*. Den Haag, Nederland: Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid.

Booij, M., Lewis, P., Saunders, M., Thornhill, A., Verckens, J.P. (2011). *Methoden en technieken van onderzoek*. 5e ed.

Bourdieu, P. (1986). *The forms of capital*.

Brown, R., Hewstone, M (1986). *Contact and conflict in intergroup encounters*. Basil Blackwell: 1-44.

Brug, W. Van der, Fennema, M., Van der Heerden, S.C., Van Lange, S. L. (2009). *Hoe heeft het integratiedebat zich in Nederland ontwikkeld?*

Burgers, J., Engbersen, G., Komter, A. (1999). *Het cement van de samenleving: een verkennende studie naar solidariteit en cohesie*. Utrecht: AWSB.

Butter, E. (2017). *Welke rechten en plichten hebben asielzoekers en vluchtelingen in Nederland?* Utrecht: Movisie/KIS.

- Castles, S., De Haas, H., Miller, M.J. (2014). *The age of migration* (fifth edition). Palgrave and Macmillan.
- CBS Statline (2018). *CBS in uw Buurt; inwoners, nationaliteit, woningen en inkomen*. [Dataset]
- CBS StatLine (2017a). *Asielverzoeken; nationaliteit, vanaf 1975*. [Dataset]. Geraadpleegd van <https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/80059ned/table?ts=1513015148911>
- CBS Statline (2017b). *Asielverzoeken en nareizigers; nationaliteit, geslacht en leeftijd*. [Dataset]. Geraadpleegd van <https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/83102NED/table?ts=1516261128351>
- Chimni, B. S. (1998). The geopolitics of refugee studies: A view from the South. *Journal of Refugee Studies*, 11(4), 350-374.
- Chirkov, V. (2009). Critical psychology of acculturation: What do we study and how do we study it, when we investigate acculturation? *International Journal of Intercultural Relations* 33, 94-105.
- ContourdeTwern. (2017). *Beleidsvisie ContourdeTwern 2017-2020*.
- Corbin, J., Strauss, A.L. (2007) *Basics of qualitative research: techniques and procedures for developing grounded theory*. Sage: Thousand Oaks.
- Cortooms, R., Geerlings, P., Rengers, N. (2015, juni). *Meedoen. Een onderzoek naar participatie, welbevinden en begeleiding van hervestigde vluchtelingen*. Den Haag: Centraal Orgaan opvang Asielzoekers.
- Creswell, J. W. (2013). *Qualitative Inquiry & Research Design: Choosing Among Five Approaches. Five Qualitative Approaches to Inquiry*. London: SAGE Publications Ltd.
- Cruz-Saco, M.A. (2008). *Promoting Social Integration: Economic, Social and Political Dimensions with a focus on Latin America*. USA: Connecticut College.
- Cuba, L., Hummon, D.M. (1993). 'A Place to Call Home: Identification with Dwelling, Community, and Region'. *The Sociological Quarterly* 34- 1:111-131.
- Dagevos, J. (2001). *Perspectief op integratie. Over de sociaal-culturele en structurele integratie van etnische minderheden in Nederland*. Den Haag, Nederland: Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid.
- Dagevos, J., Gijsberts, M. (2008). *Over dubbele bindingen en verbinden en verheffen. Sociale contacten van minderheden en de relatie met sociale cohesie en sociaaleconomische positie*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Dagevos, J., Odé, A. (2016). *Gemeenten volop aan de slag met integratie statushouders*. S&D, 4, jaargang 73.
- Deci, E.L., Ryan, R. M. (2000). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American psychologist*, 55 (1), 68.
- De Haas, H., Fokkema, T. (2011). The effects of integration and transnational ties on international return migration intentions. *Demographic research*, 25, 755-782.

Dekker, P., Den Ridder, J., Mensink, W., Schrijver, E. (2016, 30 juni). *Burgerperspectieven 2016/2*. Den Haag, Nederland: SCP.

De Lange, T. (2017, maart). *Integratie statushouders op arbeidsmarkt kan sneller en moét beter*. Sociale Vraagstukken.

De Waal, T. (2019, 17 maart). Hoe multicultureel zijn we, of zijn we geweest? De nationale boksbal. *De Groene Amsterdammer*, 13. Geraadpleegd van <https://www.groene.nl/artikel/de-nationale-boksbal>

Dichter bij huis. (2018). *Het verhaal achter een sociaal integratie project*.

Doorewaard, H., Verschuren, P. (2007). *Het ontwerpen van een onderzoek*. Vierde druk. Den Haag: Uitgeverij Lemma.

Dudovskiy, J. (2018, januari). *The ultimate guide to writing a dissertation in business studies: A step by step assistance*.

Duyvendank, J.W., Rijkschroeff, R. (2004, januari). De bronnen van het integratiebeleid. *Sociologische Gids*, 51.

Engbersen, G., Snel, E., Ypeij, A. (2002, januari). *Armoede in Amsterdam- Noord*. Rotterdam: Werkstukken Sociale Vraagstukken en Beleid.

Engbersen, G. (2003). *De armoede van sociaal kapitaal*. ESB, 4398, D12.

Esser, H. (2000). *Soziologie. Spezielle Grundlagen (Bd. 2: Die Konstruktion der Gesellschaft)*. Frankfurt/New York: Campus.

Favell, A. (1998). *Philosophies of Integration: Immigration and The Ideal of Citizenship in France and Britain*. Basingstoke: Macmillan.

Field, J. (2008). *Social capital*. London/ New York: Routledge.

Gemeente Tilburg. (n.d.). *Actieplan: integratie en participatie van vluchtelingen in Tilburg 2017-2018*.

Granovetter, M.S. (1973). The strength of weak ties. *The American Journal of Sociology*, 78 (6): 1360-1380.

Ham, M., Van der Meer, J. (2012). *De etnische bril: categorising in het integratiebeleid*. Amsterdam, Nederland: Nederlands Interdisciplinair Demografisch Instituut.

Hamberger, J., Hewstone, M. (1997). Inter-ethnic contact as a predictor of blatant and subtle prejudice: Tests of a model in four West European nations. *British Journal of Social Psychology*, 36, 2, 173-190.

Hanrahan, K.J., Sturges, J.E. (2004). Comparing telephone and face-to-face qualitative interviewing: a research note. *Qualitative research*, 4(1), 107-118.

- Hartog, J., Zorlu, A. (2009). How important is homeland education for refugees' economic position in The Netherlands? *Journal of Population Economics*, 22 (1): 219-246.
- Hay, I. (2000). *Qualitative research methods in human geography*.
- Herman, S. (2009). *Het ecogram. Sociale netwerken in kaart gebracht*. Brussel: Politeia.
- Jennissen, R., Maliepaard, B., Witkamp, B. (2017). *Een kwestie van tijd? De integratie van asielmigranten: een cohortonderzoek*. Den Haag: Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum: 77-84.
- Kebede, S.S. (2010). *The struggle for belonging: Forming and reforming identities among 1.5-generation asylum seekers and refugees*. Refugee Studies Centre.
- Kim, Y.Y. (2008). Intercultural personhood: Globalization and a way of being. *International journal of intercultural relations* 32, 4: 359-368.
- Klaver, J., Odé, A., Van Gent, M. (2006). *Vluchtelingenwerk Integratiebarometer 2006*. Amsterdam: Regioplan.
- Knooppunt Ruimhartig Tilburg. (2017). *Nieuwsbrief Knooppunt Ruimhartig Tilburg*.
- Lee, E. S. (1966). A theory of migration. *Demography*, 3(1), 47-57.
- Linton, R., Herskovits, M., Redfield, R. (1936). Memorandum on the study of acculturation. *American Anthropologist*. 38. 149-152.
- Mall, R.A. (1998). *Das Konzept einer interkulturellen Philosophie*. Geraadpleegd van <https://them.polylog.org/1/fmr-de.htm>
- Marx, E. (1990). The Social World of Refugees: A Conceptual Framework. *Journal of Refugee Studies*, 3-3:189-202.
- Michalowski, I. (2006). *Nieuwkomers integreren*.
- Moerbeek, H.H.S. (2001). *Friends and Foes in the Occupational Career. The Influence of Sweet and Sour Social Capital on the Labour Market*. Nijmegen: Radboud Universiteit, proefschrift.
- Nyers, P. (2013). *Chapter 3: Fearful subjects: reason and fear in UN definition refugee. Rethinking Refugees: Beyond State of Emergency*. Routledge.
- Odé, A. (2002) *Ethnic- cultural and Socio- Economic Integration in the Netherlands. A comparative study of Mediterranean and Carribean Minority Groups*. Assen: Van Gorkum.
- Panikkar, R. (1998). *Religion, philosophy and culture*. Geraadpleegd van <https://them.polylog.org/1/fpr-en.htm>
- Penninx, R., Vermeulen, H. (1994). *Het democratisch ongeduld: De emancipatie en integratie van zes doelgroepen van het minderhedenbeleid*. Amsterdam: Het Spinhuis.
- Pettigrew, T., Tropp, L. (2006). A meta-analytic test of intergroup contact theory. *Journal of personality and social psychology*, jg. 90, nr. 5, p. 751-783.

Pinto, D. (1994). Interculturele communicatie. *Dubbel perspectief door de driestappenmethode voor het doeltreffend overbruggen van cultuurverschillen*. Houten: Bohn Stafleu Van Loghum.

Putnam, R. D. (2000). *Bowling alone: the collapse and revival of American community*. New York: Simon & Schuster.

RIGO Research en Advies (2015, 11 december). Leefbaarheid in Tilburg. *Lemon vervolgmeting 2015*.

Rijksoverheid (2017, 10 oktober). Regeerakkoord 2017-2021: *Vertrouwen in de toekomst*. Geraadpleegd van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2017/10/10/regeerakkoord-2017-vertrouwen-in-de-toekomst>

Smets, P., Ten Kate, S. (2008). Let's meet? Let's exchange! LETS as an instrument for linking asylum seekers and the host community in the Netherlands. *Journal of Refugee Studies*, 21 (3): 326-346.

Sociaal- economische Raad. (2017, januari). *SER vraagt in Tweede Kamer aandacht voor snellere integratie vluchtelingen*.

Szreter, S., Woolcock, M. (2004). *Health by association?* Social capital, social theory and the political economy of public health.

Tubbing, L. (2014, augustus). Fieldresearch vs deskresearch. *De afstudeerconsultant*.

UNCHR.org (2016)

Van Raalte, J. (2016, 23 mei). In deze landen maakt rechts-populisme zijn opmars. Volkskrant. Geraadpleegd van <http://www.volkskrant.nl/buitenland/in-deze-landen-maakt-rechts-populismezijn-opmars~a4306089/>

Veenman, J. (1994). Participatie in perspectief. *Ontwikkelingen in de sociaaleconomische positie van zes allochtone groepen in Nederland*. Houten/ Zaventem en Lelystad: Bohn Stafleu Van Loghum/Koninklijke Vermande.

Veenman, J. (1995) Onbekend maakt onbemind. *Over selectie van allochtonen op de arbeidsmarkt*. Assen: Van Gorcum.

Vereniging van Nederlandse Gemeenten (2016). *Integratie en participatie voor gemeenten*.

Verkuyten, M. (2014). Identity and cultural diversity. *What social psychology can teach us*. Cornwall, International Ltd.

Vluchtelingenwerk. (n.d.-a). *Wat houdt de asielprocedure in?* Geraadpleegd van <https://www.vluchtelingenwerk.nl/feiten-cijfers/procedures-wetten-beleid/asielprocedure>

Vluchtelingenwerk. (n.d.-b). *Dichter bij huis*. Geraadpleegd van <https://www.vluchtelingenwerk.nl/zuidnederland/dichter-bij-huis-1>

Vluchtelingenwerk. (2016). *VLUCHTELINGEN IN GETALLEN 2016*. Vluchtelingenwerk Nederland.

Werkgroep vluchtelingen en werk. (2018, mei). *Signalering Vluchtelingen en Werk: een nieuwe tussenbalans*. Den Haag: Sociaal- Economische Raad.

Yin, R.K. (1994). *Case-study Research, Design and Methods*. London: Sage Publications (2nd ed.)

8. Bijlagen

Bijlage 1: Interviewguide Vluchtelingenwerk Zuid- Nederland

Inleiding

Mijn naam is Noor Simons en ik ben een derdejaars student van de bacheloropleiding Geografie, Planologie en Milieu aan de Radboud Universiteit in Nijmegen. Ik voer dit interview uit voor mijn bachelorthesis en mijn onderzoek gaat over de invloed van het project “Dichter bij huis” op de sociale integratie van de vluchtelingen. In dit interview ligt de focus voornamelijk op het project zelf. Uw informatie is voor mijn analyse van groot belang, daarom wil ik dit interview graag opnemen. In mijn analyse zullen geen namen van respondenten genoemd worden. Heeft u bezwaar tegen de opname?

Heeft u voordat ik begin misschien nog vragen?

1. Wat is uw rol binnen het project “Dichter bij huis”?
2. Wat was de aanleiding van het project?
 - a) Waar is het plan op gebaseerd? (andere projecten, eerdere ervaringen)
 - b) Zijn er nog relevante studies of artikelen die mij een beter inzicht kunnen geven in dit project of van toegevoegde waarde zijn?
3. Waarom vindt het project in deze steden (Breda, Tilburg, Eindhoven) plaats?
 - a) Is er verschil tussen de projecten?
4. Wat houdt het project in?
 - a) Wat zijn de doelen van het project?
 - b) Waarom zijn deze doelen opgesteld?
 - c) Op welke manier tracht men deze doelen te bereiken?
 - d) Voor wie is het project bedoeld?
5. Welke rol speelt het project in het bevorderen van de sociale integratie van statushouders?
6. Op welke manier probeert het project een bijdrage te leveren aan het acculturatieproces?
 - a) Taalbeheersing
 - b) Kennis van de maatschappij
7. Op welke manier probeert het project een bijdrage te leveren aan het interactieproces?
 - a) Social bonds: individuen die emotioneel dichtbij staan of eenzelfde sociale identiteit hebben (familie, vrienden, landgenoten, mede- vluchtelingen).
 - b) Social bridges: connecties met individuen van andere groepen (Nederlanders).
 - c) Social ties: connecties met formele instituties.
8. Op welke manier probeert het project een bijdrage te leveren aan het identificatieproces?
 - a) Verbondenheid: gevoel ergens bij te horen.
 - b) Autonomie: gevoel onafhankelijk te zijn.
 - c) Competentie: gevoel dat men iets kan en zelfverzekerder wordt in de maatschappij.
9. Welke samenwerkingen vinden er plaats binnen het project?
 - a) Waarom vindt er samenwerking met hun plaats?

- b) Welke rol hebben de verschillende stakeholders in het project?
 - c) Hoe verloopt deze samenwerking?
10. In hoeverre komt de uitwerking van het project overeen met de vooraf gestelde doelen en verwachtingen? (Draagt het project ook daadwerkelijk bij aan de sociale integratie)
- a) In hoeverre kan de uitkomst als succes beschouwd worden?
 - b) Wat zijn de knelpunten?
 - c) Wat zou er aan het project aangepast kunnen worden op het gebied van sociale integratie, met de kennis van nu?
11. Wat is de reden dat het project niet voortgezet wordt?
12. Is er iets dat we niet besproken hebben of dat u nog graag zou willen toevoegen?

Hartelijk dank voor uw medewerking aan dit interview. Heeft u naar aanleiding van dit gesprek nog vragen? Zou u na afronding de conclusie van mijn scriptie willen ontvangen?

Bijlage 2: Interviewgide participanten “Dichter bij huis”

Inleiding

Mijn naam is Noor Simons en ik ben een derdejaars student van de bacheloropleiding Geografie, Planologie en Milieu aan de Radboud Universiteit in Nijmegen. Ik voer dit interview uit voor mijn bachelorthesis en mijn onderzoek gaat over de invloed van het project “Dichter bij huis” op de sociale integratie van de vluchtelingen. In dit interview ligt de focus voornamelijk op het project zelf. Uw informatie is voor mijn analyse van groot belang, daarom wil ik dit interview graag opnemen. In mijn analyse zullen geen namen van respondenten genoemd worden. Heeft u bezwaar tegen de opname?

Heeft u voordat ik begin misschien nog vragen?

Openingsvragen

1. Kunt u kort iets over uzelf vertellen?
 - a) Wat is uw leeftijd?
 - b) Waar komt u vandaan?
 - c) Sinds wanneer bent u in Nederland?
 - d) Met wie bent u naar Nederland gekomen en waarom?
2. Wat vindt u van Nederland?
3. Waarom heeft u deelgenomen aan het project “Dichter bij huis”?

Sociale integratie vóór deelname aan het project “Dichter bij huis”

Acculturatie

4. Hoe heeft u het aangepakt om de Nederlandse taal en de cultuur te leren?
 - a) Op welke manier werd u hierbij geholpen?
 - b) Wat vond u hiervan?

Interactie

5. Hoe is het contact met uw familie?
 - a) Waar wonen zij?
6. Hoe is het contact met uw vrienden uit het land van herkomst?
 - a) Waar wonen zij?
7. Hoe was het om contact te leggen met andere mensen in Nederland?
 - a) Was het makkelijker om met andere vluchtelingen of om met Nederlanders contact te leggen?
 - b) Wat is hiervan de reden?
8. Hoe was het om contact te leggen met wijkbewoners?
 - a) Was het makkelijker om met andere vluchtelingen of om met Nederlanders contact te leggen?
 - b) Wat is hiervan de reden?
9. Welke activiteiten ondernam u in uw vrije tijd? (cursussen in het wijkcentrum, sportschool)

Identificatie

10. Voelde u zich thuis in Nederland?
11. Had u het gevoel dat u zelfstandig/onafhankelijk was?

Sociale integratie na het project "Dichter bij huis"

Acculturatie

Op welke manier heeft het project een bijdrage geleverd aan het acculturatieproces?

12. Heeft het project geholpen bij het leren van de Nederlandse taal?
13. Waarover heeft u dingen geleerd tijdens het project? (regels, normen en waarden, geschiedenis, cultuur).

Interactie

Op welke manier heeft het project een bijdrage geleverd aan het interactieproces?

14. Waren er familieleden of vrienden die ook meededen aan het project?
15. Wat was uw contact met andere statushouders tijdens het project?
16. Wat was uw contact met de Nederlandse wijkbewoners tijdens het project?
17. Hoe is het contact tegenwoordig met andere vluchtelingen of de Nederlanders die ook deelnamen aan het project?
18. Welke activiteiten bent u gaan ondernemen na de afronding van het project? (deelname aan nieuwe activiteiten in het wijkcentrum, aangesloten bij een sportschool)

Identificatie

Op welke manier heeft het project een bijdrage geleverd aan het identificatieproces?

19. Voelt u zich meer thuis in Nederland?
20. Heeft u het gevoel dat u zelfstandiger/onafhankelijker bent geworden?
21. Heeft u het gevoel dat u een toevoeging bent in Nederland?

Afsluiting

22. Wat vindt u de belangrijkste bijdrage van het project "Dichter bij huis"?
23. Zijn er volgens u verbeterpunten voor dit project?
24. Is er iets wat u nog wil zeggen?

Ik wil u bedanken voor uw deelname en de tijd die u hiervoor heeft vrijgemaakt.